

Mreža za Afirmaciju Nevladinog Sektora

**IZVJEŠTAJ O ZLOUPOTREBAMA
DRŽAVNIH RESURSA I JAVNIH OVLAŠĆENJA
U KAMPANJI ZA PARLAMENTARNE IZBORE 2012.**

Novembar 2012. godine

SADRŽAJ

Uvod	4
Sažetak	5
1. Pravni okvir	6
1.1. Ko ima biračko pravo?	6
Prebivalište	7
Umrli lica	8
Nadležnost za sprovođenje zakona	8
Krivična djela protiv izbornih prava	9
1.2. Zabrana zloupotrebe državnih resursa u izborne svrhe	10
1.3. Nadležnost za kažnjavanje zloupotreba državnih resursa	12
2. Neažurnost biračkog spiska	13
2.1. Dupli upisi identičnih birača	13
2.2. Birači koje nije moguće identifikovati	14
2.3. Dvojnici ili duplikati?	15
2.4. Pokojnici u biračkom spisku?!	16
2.5. Birački spisak različit od sajta na kome građani mogu provjeriti podatke	19
2.6. Postupak protiv MANS-a	19
3. Budžetska potrošnja u toku predizborne kampanje	21
3.1. Podaci po institucijama	21
3.2. Problemi u praćenju budžetske potrošnje	22
3.3. Predizborna socijalna politika	24
Studija slučaja 1: Isplata radničkih otpremnina u službi izbora	24
Studija slučaja 2: Naprasna isplata stare devizne štednje	25
Studija slučaja 3: Podjela socijalnih stanova i isplate naknada	25
Studija slučaja 4: Akcije i stanovi za podgoričke penzionere	26
Studija slučaja 5: Podjela paketa za siromašne	26
Studija slučaja 6: Pomoć poljoprivrednicima	27
Studija slučaja 7: Besplatni udžbenici za sigurne glasače	27

4. Nezakonito zapošljavanje u toku predizborne kampanje	28
Studija slučaja 8: Zapošljavanje visokoškolaca	29
Studija slučaja 9: Nova radna mjesta kroz kredit Evropske investicione banke	30
5. Donacije privatnih kompanija	31
Studija slučaja 10: Donacije kompanije "Bemax"	31
Studija slučaja 11: Donacije kompanija "Čelebić" i "Gradnja promet"	32
Studija slučaja 12: Planinarski dom	32
6. Otvaranje (ne)završenih infrastrukturnih objekata	33
Studija slučaja 13: Pruga Nikšić-Podgorica	33
Studija slučaja 14: Put ka opštini Danilovgrad	34
Studija slučaja 15: Podgorički bazar	34
Studija slučaja 16: Otvaranja novih - starih gradilišta	35
7. Državni funkcioneri i kampanja	36
Studija slučaja 17: Ko prizna sve mu se prašta	37
Studija slučaja 18: Asfaltom do glasova	37
8. Pritisci na zaposlene	39
Studija slučaja 19: Spiskovi u javnim institucijama i državnim firmama	39
Studija slučaja 20: Privatne firme i partijske majice	40
9. Reklamiranje	41
10. Pristup informacijama	42
Aneksi	44
Aneks 1: Budžetska potrošnja u toku predizborne kampanje	44
Aneks 2: Oglasi za zapošljavanje	47

UVOD

Nakon raspuštanja parlamenta, prijevremeni parlamentarni izbori su raspisani 31. jula 2012. godine i zakazani za 14. oktobar. Izbore je pratila zajednička misija Biroa za demokratske institucije i ljudska prava i Parlamentarne skupštine Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju, kao i Parlamentarne skupština Savjeta Evrope. U svojim zaključcima ta misija je konstatovala nekoliko ključnih spornih pitanja koja je potrebno unaprijediti: kompilaciju biračkih spiskova, pregled finansiranja kampanje i razmatranje žalbi. Ovaj izvještaj se odnosi upravo na te tri oblasti.

Cilj ovog izvještaja je da ukaže na nedosljednosti i neslaganja u biračkom spisku korišćenom za parlamentarne izbore, identifikuje nepreciznosti zakonske regulative u dijelu sankcionisanja kršenja Zakona o finansiranju političkih partija i predstavi konkretne probleme vezane za zloupotrebe državnih resursa u toku predizborne kampanje.

Podaci predstavljeni u ovom izvještaju su prikupljeni kroz skoro 2000 zahtjeva podnešenih na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, praćenje četiri dnevne novine i pet televizija sa nacionalnom pokrivenošću, na osnovu prijave koje su nam dostavili građani, ali i korišćenjem podataka koje su nam dostavili zaposleni u državnim službama.

Izvještaj se sastoji od deset cjelina. U prvom poglavlju je predstavljen pravni okvir koji definiše nadležnosti državnih organa za vođenje biračkih spiskova, pravne norme koje definišu zabranu zloupotrebe državnih resursa u izborne svrhe i nadležnosti za njihovo sprovođenje. Ovo poglavlje se, kao ni sam izvještaj, ne odnosi na sva pitanja finansiranja političkih partija, jer njihovi konačni finansijski izvještaji još uvijek nisu dostupni javnosti, te nisu mogli biti predmet naše analize.

U drugom poglavlju su dati konkretni primjeri i analize nedostataka biračkog spiska na koje je MANS ukazao u predizbornom periodu, a koje su državne institucije otklonile u manjoj mjeri.

Treće poglavlje sadrži podatke o budžetskoj potrošnji u toku predizborne kampanje. Ono prezentuje podatke po institucijama, a sadrži i više studija slučajeva koje se odnose na vanredno veliku potrošnju budžetskih sredstava za socijalna pitanja u toku izborne kampanje. U četvrtom poglavlju su predstavljeni podaci o zapošljavanju u predizbornom periodu, dok se peto odnosi na do sada nezabilježen fenomen, donacije privatnih kompanija - državi, i objašnjava kako se na taj način izigrava Zakon o finansiranju političkih partija.

Šesto poglavlje daje niz konkretnih primjera vezanih za otvaranje infrastrukturnih objekata u predizbornom periodu suprotno nizu zakona koji propisuju poštovanje bezbjedonosnih i drugih standard u izgradnji objekata, ali i konkretne primjere takozvane kupovine glasova. Problemi vezani za angažovanje državnih funkcionera u toku radnog vremena na aktivnostima izborne kampanje su predstavljeni u sedmom poglavlju, dok se osmo odnosi na pritiske na zaposlene, kako u javnim institucijama i državnim firmama, tako i u privatnim kompanijama. Deveto poglavlje obrađuje pitanje reklamiranja javnih preduzeća i državnih firmi u predizbornom period, a u posljednjem poglavlju su dati podaci o pristupu podacima neophodnim za praćenje zloupotreba budžetskih sredstava i kršenju Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Izradu ovog izvještaja nije finansirao ni jedan donator i on je rezultat volonterskog rada MANS-a. Zahvaljujemo se građanima koji su imali povjerenja u nas i prijavili nam brojne zloupotrebe, a posebno državnim službenicima koji su nam dostavili informacije o nezakonitostima u institucijama u kojima su zaposleni.

SAŽETAK

Neprecizne formulacije u Zakonu o finansiranju političkih partija omogućavaju da većina zloupotreba državnih resursa u toku kampanje ne bude sankcionisana. Državna izborna komisija i Državna revizorska institucija tvrde da to nije njihova nadležnost, tužilaštvo je preuzelo odgovornost samo za slučajeve prekomjernog trošenja budžetskih sredstava, ali još uvijek nema konkretnih rezultata.

Mnoga djela koja se odnose na zloupotrebu državnih resursa u izborne svrhe se Zakonom o finansiranju političkih partija tretiraju kao prekršaji i za njih je propisana novčanu kaznu, dok ih Krivični zakonik kvalifikuje kao krivična djela i propisuje isključivo zatvorsku kaznu. Pošto jasnih kriterijuma nema, u zavisnosti od volje institucija, za istu radnju neko može biti kažnjen novčano, a neko krivično odgovorati i biti kažnjen sa više godina zatvora.

Analizom centralnog biračkog spiska, MANS je utvrdio probleme sa preko 25.000 birača, odnosno skoro 5% od ukupnog broja upisanih. Podaci pokazuju da su ista lica su po nekoliko puta upisana u birački spisak, a da pravo glasa imaju osobe koje nemaju prebivalište u Crnoj Gori, kao i preminula lica. Uoči izbora je ispravljen samo manji dio nepravilnosti, a nadležne institucije su pokrenule postupke protiv MANS-a, a ne pojedinaca koji su sastavili netačne biračke spiskove.

Više državnih institucija je predizbornom periodu imalo znatno veće budžetske izdatke od uobičajenih, iako im to zabranjuje zakon, a mnoge su prikriale informacije o troškovima. Konkretni primjeri pokazuju da su u toku izborne kampanje značajna sredstva izdvojena za najsiromašnije slojeve stanovništva koji godinama nisu uspijevali da ostvare svoja prava, a pojedini građani su javno saopštavali da se pomoć daje samo politički podobnima.

Privatne kompanije koje godinama dobijaju velike državne tendere u toku izborne kampanje su davale donacije državi i tako faktički pomagale vladajućim partijama, zaobilazeći ograničenja iz Zakona o finansiranju političkih partija.

Funkcioneri Vlade su permanentno i intenzivno zloupotrebljavali državne resurse promovišući svoje partije u zvaničnim posjetama lokalnim samouprava. Oni su prekršili niz zakona pustivši u upotrebu nezavršene infrastrukturne projekte, čije korišćenje može ugroziti bezbjednost i živote građana, a konkretni primjeri pokazuju da su na taj način uticali na izbornu opredjeljenje građana.

Mnoge institucije su u toku predizborne kampanje otvarale nova radna mjesta, a zloupotrebom zapošljavanja se bavio i sam državni vrh. Primjeri pokazuju da je na zaposlene u javnim institucijama i državnim firmama, ali i nekim privatnim kompanijama, vršen pritisak kako bi podržali vladajuću koaliciju.

Problem plaćenog reklamiranja u periodu izborne kampanje nije bio tako izražen, osim u slučaju internet portala "Analitika". Većina institucija je prikriala podatke o trošenju budžetskih sredstava u toku predizborne kampanje kršeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama, pa u mnogim slučajevima nismo mogli utvrditi da li su sredstva poreskih obveznika korišćena u političke svrhe.

1. PRAVNI OKVIR

Pravo građana da biraju dato je Ustavom Crne Gore i detaljnije razrađeno Zakonom o izboru odbornika i poslanika. Tako, u Crnoj Gori, da bi građanin imao pravo glasa, mora imati crnogorsko državljanstvo, kao i prebivalište u Crnoj Gori najmanje dvije godine prije održavanja izbora.

Na izborna prava crnogorskih građana direktno djeluje veliki broj drugih pravnih akata koji uređuju pitanja biračkih spiskova, prebivališta i registara umrlih, koji su ukratko predstavljeni u prvom dijelu ovog poglavlja.

U drugom dijelu ovog poglavlja je predstavljen pravni okvir koji reguliše zabrane zloupotreba državnih resursa u cilju uticanja na rezultate izbora. Međutim, mnoga djela koja su Zakonom o finansiranju političkih partija kvalifikovana kao prekršaji i za njih je propisana novčana kazna, mogu se kvalifikovati i kao krivična djela, prema Krivičnom zakoniku, koji za njih propisuje isključivo zatvorsku kaznu. Pošto jasnih kriterijuma nema, u zavisnosti od volje institucija, za istu radnju neko može biti kažnjen novčano, a neko krivično odgovorati i biti kažnjen sa više godina zatvora.

Podaci dati u poslednjem dijelu pokazuju da neprecizne formulacije u Zakonu o finansiranju političkih partija omogućavaju da većina zloupotreba državnih resursa u toku kampanje ne bude sankcionisana, uprkos jasnim zakonskim zabranama. Tako Državna izborna komisija i Državna revizorska institucija tvrde da nisu nadležne za procesuiranje ni jedne od tih zloupotreba, a tužilaštvo je za sada preuzelo odgovornost samo za slučajeve prekomjernog trošenja budžetskih sredstava.

1.1. Ko ima biračko pravo?

Prema Zakonu o izboru odbornika i poslanika biračko pravo u Crnoj Gori imaju lica koja su navršila 18 godina života, koja su poslovno sposobna i imaju prebivalište u Crnoj Gori najmanje dvije godine prije dana održavanja izbora¹.

Zakon o biračkim spiskovima propisuje da su birački spiskovi javne isprave², a da su za njihovo vođenje, tačnost i ažurnost odgovorni nosioci izvršne funkcije u lokalnoj samoupravi i starješina nadležnog organa državne uprave³, odnosno predsjednici opština i gradonačelnik⁴, odnosno ministar za informaciono društvo i telekomunikacije. Ovaj zakon propisuje prekršajne sankcije za odgovorno lice koje ne obezbijedi tačnost i ažurnost biračkog spiska, odnosno sekretara sekretarijata za lokalnu upravku, kao i za gradonačelnika i predsjednike opština koji ne izvrše kontrolu tačnosti i ažurnosti vođenja biračkih spiskova⁵. Međutim, nije poznato da je za ovaj prekršaj ikada pokrenut prekršajni postupak protiv bilo koga, iako se tačnost i ažurnost biračkih spiskova konstantno dovodi u pitanje.

---

¹ Član 11. Zakona o izboru odbornika i poslanika

² Član 1. stav 1. Zakona o biračkim spiskovima

³ Član 3. stav 3. i član 4. stav 3. Zakona o biračkim spiskovima

⁴ Po Zakonu o lokalnoj samoupravi (član 41. stav 3.) predsjednik opštine je izvršni organ opštine, a po Zakonu o Glavnom gradu (član 15. stav 1.) gradonačelnik je izvršni organ Glavnog grada.

⁵ Član 22. stav 1. tačka 1. i 2. Zakona o biračkim spiskovima za ovaj prekršaj propisuje novčanu kaznu.

Prebivalište

Zakon o registima prebivališta i boravišta propisuje da crnogorski državljani imaju obavezu da prijave promjenu prebivališta ili privremenog boravišta i adrese u roku od osam dana od nastale promjene, kao i da odjave prebivalište ako se odseljavaju iz Crne Gore⁶. Za kršenje ove obaveze taj zakon propisuje novčanu kaznu⁷.

Prema istom zakonu, organi državne uprave su obavezni da obavijeste Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave (MUP) o promjeni podataka koje se vode u registrima kada za to saznaju u vršenju svojih poslova⁸.

Pored toga, kada neko lice nije nastanjeno u prijavljenom mjestu ili na prijavljenoj adresi, kao i kada se odselilo iz Crne Gore i nije podnijelo odjavu prebivališta, MUP je obavezan da po službenoj dužnosti ili po zahtjevu drugih državnih organa, pokrene postupak za utvrđivanje prebivališta⁹. Naime, Zakon nalaže MUP-u da u roku od 30 dana provjeri podatke o prebivalištu, ukoliko postoje osnovi sumnje u njihovu istinitost¹⁰.

Kada utvrdi da su podaci neistiniti, MUP pokreće postupak za utvrđivanje prebivališta, utvrđuje prebivalište i adresu na kojoj je lice nastanjeno, a za lica koja su se odselila iz Crne Gore, donosi rješenje o odjavi prebivališta¹¹ i briše ih iz evidencije prebivališta¹². Te podatke MUP zatim dostavlja drugim državnim organima za vođenje evidencija iz njihove nadležnosti¹³.

Dakle, pravilnom i dosljednim primjenom Zakona o registima prebivališta i boravišta obezbijedilo bi se da lica koja su odselila iz Crne Gore, odnosno koja nemaju prebivalište u Crnoj Gori dvije godine i više prije održavanja izbora, budu izbrisana iz evidencije prebivališta i iz biračkog spiska, jer takva lica nemaju pravo glasa. Međutim, posebno poglavlje ovog izvještaja pokazuje da to nije slučaj¹⁴.

Pored toga, Zakon o biračkim spiskovima propisuje¹⁵ da birač koji podnosi zahtjev za promjenu u biračkom spisku mora organu koji vodi birački spisak dostaviti dokaz da je brisan iz biračkog spiska opštine iz koje je odjavio prebivalište. Stoga je pravilnom primjenom zakona nemoguće da jedna osoba zbog promjene prebivališta bude upisana na dva biračka mjesta, iako to pokazuju konkretni primjeri dati u posebnom poglavlju¹⁶.

---

⁶ Član 12. stav 1. Zakona o registima prebivališta i boravišta

⁷ Član 34. tačka 1. Zakona o registima prebivališta i boravišta

⁸ Član 6. stav 3. Zakona o registima prebivališta i boravišta

⁹ Član 15. Zakona o registima prebivališta i boravišta

¹⁰ Član 14. stav 2. Zakona o registima prebivališta i boravišta

¹¹ Član 16. Zakona o registima prebivališta i boravišta

¹² Član 36. stav 1. Zakona o registima prebivališta i boravišta

¹³ Član 28. Zakona o registima prebivališta i boravišta

¹⁴ Poglavlje 2: Neažurnost biračkog spiska

¹⁵ Član 7. stav 2. Zakona o biračkim spiskovima

¹⁶ Detaljnije informacije su date u poglavlju 2: Neažurnost biračkog spiska

Umrli lica

Po Zakonu o matičnim registrima MUP vodi i matični registar umrlih lica¹⁷. Ovaj zakon propisuje obavezu zdravstvenih ustanova, vojnih objekata, ustanova za smještaj starih lica, turističkih objekata, organa i ustanova za izvršenje sankcija ili drugih objekata za zajedničko stanovanje da, u roku od tri dana od dana smrti, prijave podatke o licima koja su umrla u njihovim objektima uz potvrdu doktora medicine kojom se smrt konstatuje, odnosno, ukoliko je smrt nastupila van tih objekata, doktor koji je konstatovao ima obavezu da to prijavi¹⁸. U slučaju kršenja ove odredbe, zakon propisuje novčane kazne za fizička, pravna i odgovorna lica u pravnom licu¹⁹. Prema istom zakonu, podatke iz matičnih registara umrlih Ministarstvo i drugi državni organi povezuju sa podacima iz drugih evidencija, uključujući i birački spisak²⁰.

Pored toga, Zakonom o zdravstvenoj zaštiti propisano je da je utvrđivanje uzroka smrti jedna od prioritarnih mjera zdravstvene zaštite²¹, da za svako umrlo lice doktor medicine utvrđuje vrijeme i uzrok smrti²² i da se umrla lica sahranjuju tek nakon što je smrt utvrđena²³. Zakon o zbirkama podataka u oblasti zdravstva propisuje da zbirka podataka o hospitalizacijama sadrži i datum smrti bolesnika²⁴, kao i da osnovna medicinska dokumentacija sadrži podatke o datumu smrti²⁵. Prema Pravilniku o uslovima za utvrđivanje vremena i uzroka smrti umrlih lica i obdukciji leševa vrijeme smrti utvrđuje doktor medicine na mjestu nastupanja ili zdravstvenoj ustanovi i o tome se izdaje potvrda²⁶.

Dakle, poštovanje Zakona o matičnim registrima i niza drugih propisa, obezbjeđuje se blagovremeno brisanje umrlih lica iz biračkog spiska. Ipak, konkretni primjeri dati u poglavlju 2 pokazuju da u biračkom spisku ima i umrlih lica.

Nadležnost za sprovođenje zakona

Nadzor nad sprovođenjem zakona u odnosu na prijavu i odjavu prebivališta vrši Policija, a nadzor nad vođenjem registra prebivališta vrši Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP)²⁷. Pravilna i dosljedna primjena Zakona o registrima prebivališta i boravišta od strane Policije i MUP-a onemogućila bi da lica koja nemaju prebivalište u Crnoj Gori protivpravno glasaju, i time bi potpuno bila isključena mogućnost da neko lice zbog promjene prebivališta bude upisano na dva biračka mjesta.

Nadzor nad sprovođenjem Zakona o matičnim registrima vrši MUP. To znači da bi MUP morao provjeriti da li lica, organi i ustanove koja po ovom zakonu imaju obavezu prijave smrti lica tu obavezu uredno izvršavaju, pa da u slučaju kršenja te obaveze pokreću prekršajni postupak u skladu sa tim zakonom. Takođe, MUP je obavezan da podatke iz registra umrlih lica poveže sa podacima iz biračkog spiska. Pravilnom primjenom i nadzorom nad sprovođenjem ovog zakona mogućnost da se neko lice koje je umrlo i dalje nalazi u biračkom spisku bila bi svedena na teoriju.

¹⁷ Član 9. stav 1. Zakona o matičnim registrima

¹⁸ Član 25. i 26. Zakona o matičnim registrima

¹⁹ Član 43. tačka 5. i član 44. Zakona o matičnim registrima

²⁰ Član 37. Zakona o matičnim registrima

²¹ Član 10. tačka 15 Zakona o zdravstvenoj zaštiti

²² Član 126 Zakona o zdravstvenoj zaštiti

²³ Član 130 Zakona o zdravstvenoj zaštiti

²⁴ Član 23 Zakona o zbirkama podataka u oblasti zdravstva

²⁵ Član 39. stav 2. alineja 1 Zakona o zbirkama podataka u oblasti zdravstva

²⁶ Član 5 Pravilnika o uslovima za utvrđivanje vremena i uzroka smrti umrlih lica i obdukciji leševa

²⁷ Član 32. Zakona o registrima prebivališta i boravišta

Također, Ministarstvo zdravlja vrši nadzor nad sprovođenjem Zakona o zdravstvenoj zaštiti²⁸, Zakona o zbirkama podataka u oblasti zdravstva²⁹ i Pravilnika o uslovima za utvrđivanje vremena i uzroka smrti umrlih lica i obdukciji leševa. Odnosno, to Ministarstvo treba da obezbijedi i da doktor medicine za svako lice utvrđuje vrijeme smrti i da o tome izdaje potvrdu, kao i da osnovna medicinska dokumentacija za svako umrlo lice sadrži datum smrti.

Inače, MUP vrši i inspekcijski nadzor nad primjenom propisa kojima se uređuje vođenje biračkih spiskova³⁰. U tom smislu, bitno je ukazati i na Pravilnik o biračkim spiskovima koji je donijeo upravo MUP, a kojim se uređuje sadržaj i način korišćenja jedinstvenog programa kompjuterske obrade podataka u biračkim spiskovima, način vođenja, ispravljanja, zaključivanja, prepisivanja, izlaganja biračkog spiska i druga pitanja od značaja za potpuno, tačno i ažurno vođenje biračkih spiskova.³¹

Uz Pravilnik je donešeno i Programsko uputstvo po kome Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije obezbjeđuje tehničke uslove i programska rješenja za vođenje biračkih spiskova u lokalnoj samoupravi i njihovo objedinjavanje u centralni birački spisak. To Uputstvo predviđa uparivanje sa drugim službenim evidencijama, odnosno upoređivanje i preuzimanje podataka koji su neophodni za ažurno vođenje biračkog spiska³², i povezivanje sa Centralnim registrom stanovništva³³.

MUP vrši nadzor i nad primjenom ovog Pravilnika i Programskog uputstva, pa je odgovoran u slučaju nepotpunog i neblagovremenog preuzimanja podataka iz drugih službenih evidencija u birački spisak.

Krivična djela protiv izbornih prava

Krivični zakonik (KZ) u Glavi XVI propisuje krivična djela protiv izbornih prava³⁴. Od tih krivičnih djela dva se mogu izvršiti radnjama u biračkom spisku. Prvo krivično djelo je povreda prava glasanja³⁵ koje se vrši protivzakonitim neupisivanjem ili brisanjem iz biračkog spiska, odnosno protivpravnim upisom u birački spisak. Drugo se odnosi na sačinjavanje netačnih biračkih spiskova u namjeri uticanja na izbore³⁶. Ovo krivično djelo razlikuje se od ostalih krivičnih djela protiv izbornih prava po tome što ono postoji jedino kada se dokaže namjera da se netačnim biračkim spiskom utiče na rezultat izbora.

Međutim, pošto izvršioци ovih krivičnih djela mogu biti samo određena službena lica, a takvim radnjama se proizvodi i posljedica u vidu pribavljanja koristi drugom ili težoj povredi prava drugog, moguće je da se ovim radnjama ostvaruju i elementi krivičnog djela zloupotreba službenog položaja³⁷.

Naime, službeno lice kome je povjereno vođenje biračkog spiska ili evidencije o prebivalištu može, sa namjerom da utiče na rezultat izbora, određena lica da ne upiše u birački spisak ili evidenciju o

---

²⁸ Član 133. Zakona o zdravstvenoj zaštiti

²⁹ Član 51. Zakona o zbirkama podataka u oblasti zdravstva

³⁰ Član 19. stav 1. Zakona o biračkim spiskovima

³¹ Član 1. Pravilnika o biračkim spiskovima

³² Tačka 3.4. Programskog uputstva

³³ Tačka 3.5. Programskog uputstva

³⁴ Povreda prava kandidovanja (član 184. KZ-a); povreda prava glasanja (član 185. KZ-a); povreda slobode opredjeljenja pri glasanju (član 186. KZ-a); zloupotreba prava glasanja (član 187. KZ-a); sastavljanje netačnih biračkih spiskova (član 188. KZ-a); sprječavanje održavanja glasanja (član 189. KZ-a); sprječavanje praćenja glasanja (član 190. KZ-a); povreda tajnosti glasanja (član 191. KZ-a); falsifikovanje rezultata glasanja (član 192. KZ-a) i uništavanje dokumenata o glasanju (član 193. KZ-a)

³⁵ Član 185. KZ-a

³⁶ Član 188. KZ-a

³⁷ Član 416. KZ-a

prebivalištu, iako za to postoje zakonski uslovi. Takva radnja je protivpravna i njome se teže povrjeđuju prava tih lica, čime se ostvaruju svi elementi bića krivičnog djela zloupotreba službenog položaja³⁸. Isto tako, to službeno lice može da, bez namjere da utiče na rezultat izbora, propusti dužnost nadzora ili da nesavjesnim postupanjem ne upiše neka lica u birački spisak ili evidenciju o prebivalištu, čime se ostvaruje radnja krivičnog djela nesavjestan rad u službi.

Problem je u tome što nema jasnih kriterijuma kako ove radnje kvalifikovati kada se identifikuju, odnosno da li službeno lice treba optužiti i osuditi za jedno ili drugo krivično djelo. Naime, za krivično djelo sastavljanje netačnih biračkih spiskova Krivični zakonik propisuje novčanu kaznu ili zatvor do tri godine, a za osnovni oblik krivičnog djela zloupotreba službenog položaja propisana je samo kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina.

1.2. Zabrana zloupotrebe državnih resursa u izborne svrhe

Novi Zakon o finansiranju političkih partija (ZFPP) usvojen je 29. jula 2011. godine³⁹ a počeo je da se primjenjuje od januara 2012. godine. Ovaj Zakon po prvi put, na inicijativu MANS-a⁴⁰, uvodi brojne zabrane koje se odnose na zloupotrebe javnih fondova u izborne svrhe.

Zakon zabranjuje izbornim listama da primaju novčane i nenovčane donacije od drugih država, privrednih društava i pravnih lica van teritorije Crne Gore, fizičkih lica i preduzetnika koja nemaju biračko pravo u Crnoj Gori, anonimnih darodavaca, javnih ustanova, pravnih lica i privrednih društava sa učešćem državnog kapitala, sindikata, vjerskih zajednica i organizacija, nevladinih organizacija; kazina, kladionica i drugih priređivača igara na sreću⁴¹.

Izbornim listama je zabranjeno i da primaju priloge od pravnih lica i preduzetnika, i sa njima povezanih pravnih i fizičkih lica, koji su, na osnovu ugovora sa nadležnim organima, vršili poslove od javnog interesa ili su zaključili ugovor u postupku javnih nabavki, i to dvije godine prije i dvije godine nakon zaključenja ugovora⁴².

Zakon zabranjuje državnim i lokalnim budžetskim potrošačkim jedinicama, osim Državnoj i opštinskim izbornim komisijama, da u periodu od raspisivanja do okončanja izbora imaju mjesečnu potrošnju veću od prosjeka za prethodnih šest mjeseci⁴³. Zanimljivo je da samo za ovu zabranu Zakonom nije propisana sankcija, za razliku od svih drugih.

U toku kampanje zabranjeno je javno oglašavanje i zapošljavanje lica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave, organima lokalne uprave, javnim preduzećima, javnim ustanovama i državnim fondovima, na određeno vrijeme i angažovanje po ugovoru o djelu⁴⁴.

---

³⁸ Ovo krivično djelo čini službeno lice koje protivpravnim iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica službenog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom korist, drugom nanese štetu ili teže povrijedi prava drugog.

³⁹ Zakon je dodatno dopunjen usvajanjem izmjena i dopuna 23. decembra 2011. godine.

⁴⁰ MANS je učestvovao u međuresorskoj radnoj grupi za izradu novog Zakona o finansiranju političkih partija.

⁴¹ Član 16 ZFPP

⁴² Član 16 ZFPP

⁴³ Član 19 ZFPP

⁴⁴ Član 21 ZFPP

Tokom izborne kampanje zabranjeno je plaćeno reklamiranje državnih organa i organa lokalne samouprave, javnih preduzeća, javnih ustanova i državnih fondova u periodu od dana raspisivanja do završetka izbornog dana, a zabranjena je i distribucija propagandnog materijala političkih partija u istim ovim institucijama u toku izbornog procesa⁴⁵.

Zabranjeno je i angažovanje državnih funkcionera i zaposlenih u javnom sektoru u toku radnog vremena na aktivnostima izborne kampanje, ali je zabranjeno i zaposlenima u javnom sektoru da prikupljaju potpise za političke partije u službenim prostorijama⁴⁶. U istom periodu svim državnim i javnim funkcionerima je zabranjeno korišćenje službenih automobila nakon radnog vremena, uz izuzetak lica koja imaju status šticećenih ličnosti⁴⁷.

Pored toga, Izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika javnim funkcionerima koje imenuje ili postavlja Vlada i koje bira ili imenuje lokalna samouprava, kao i državnim službenicima i namještenicima je zabranjeno da učestvuju u izornoj kampanji, izražavaju svoje stavove povodom izbora u toku radnog vremena⁴⁸. Propisana je i zabrana za policijske službenike i pripadnike Agencije za nacionalnu bezbjednost da učestvuju u izornoj kampanji na bilo koji način⁴⁹. Ipak, sa izmjenama zakona nisu istovremeno dopunjene i kaznene odredbe, pa nema sankcija za kršenje ove zabrane.

Zakonom o finansiranju političkih partija je zabranjeno vršenje bilo kog oblika pritiska na pravna i fizička lica prilikom prikupljanja priloga za političku partiju i za drugog podnosioca izborne liste⁵⁰. Pored toga, KZ posebno inkriminiše pasivno izorno podmićivanje, odnosno radnju zahtijevanja ili prihvatanja poklona ili druge koristi da bi se glasalo ili da se ne bi glasalo⁵¹. Aktivno izorno podmićivanje nije izričito tretirano, mada se može podvesti pod radnju krivičnog djela protivpravog uticanja na drugog da glasa ili ne glasa, odnosno da glasa na određeni način⁵², što u praksi može dovesti do apsurdnog tumačenja po kome bi krivično odgovarao neko ko proda svoj glas, a da onaj ko kupuje glasove ne bude sankcionisan.

Štaviše, prema KZ-u, radnju zloupotrebe službenog položaja, na primjer, čini i službeno lice koje suprotno zakonu u toku izborne propagande zapošljava druga lica na određeno vrijeme i time im nesporno pribavlja korist. Međutim, dok ZFPP tu radnju kvalifikuje kao prekršaj⁵³ i za nju propisuje novčanu kaznu, KZ za zloupotrebu službenog položaja propisuje samo zatvorsku kaznu. Slično je i sa korišćenjem službenih automobila nakon radnog vremena, koje se ZFPP tretira kao prekršaj za koji je predviđena novčana kazna, dok KZ za krivično djelo posluga propisuje zatvorsku kaznu⁵⁴. To omogućava da se za istu radnju neko kazni novčano, a da neko pak krivično odgovora i bude kažnjen sa više godina zatvora. Slično je i sa prekoračenjem potrošnje budžeta, koje se može tretirati kao krivično djelo zloupotrebe službenog položaja kojim se pribavlja korist za lica koja su primaoci tih sredstava, ali i za političku partiju, kao i u slučaju angažovanja državnih funkcionera na aktivnostima izborne kampanje tokom radnog vremena, jer je očigledno da se takve radnje izvršavaju kako bi se političkoj partiji pribavila korist⁵⁵.

---

⁴⁵ Član 18 ZFPP

⁴⁶ Član 21 ZFPP

⁴⁷ Član 20 ZFPP

⁴⁸ Član 50a stav 1. Zakona o izboru odbornika i poslanika

⁴⁹ Član 50a stav 2. Zakona o izboru odbornika i poslanika

⁵⁰ Član 17 ZFPP

⁵¹ Član 186. stav 2. KZ-a

⁵² Član 186. stav 1. KZ-a

⁵³ Član 37. tačka 9.

⁵⁴ Član 421 Krivičnog zakonika

⁵⁵ Za sva ova krivična djela treba imati u vidu da se pojam imovinske koristi tumači u širem smislu, gdje se ne mora raditi samo o uobičajenoj materijalnoj koristi, kao što je novac i materijalna dobra, već korist

1.3. Nadležnost za kažnjavanje zloupotreba državnih resursa

Za sprovođenje ZFPP nadležne su Državna izborna komisija (DIK) i Državna revizorska institucija (DRI)⁵⁶. Ipak, u odredbama koje se odnose na zabranu zloupotrebe državnih resursa nije eksplicitno propisana nadležnost jedne ili druge institucije.

U praksi obje institucije tvrde da nisu nadležne za sprovođenje odredbi koje se tiču zapošljavanja, reklamiranja, prekomjernog trošenja budžetskih i angažovanja državnih funkcionera u kampanji tokom radnog vremena. Ni jedna ni druga institucija nisu navele koja institucija jeste nadležna za postupanje.

Naime, saglasno naznačenoj odredbi Zakona o prekršajima, Državna izborna komisija ne može se pojaviti u svjetlu nadležnog organa, jer u njenoj nadležnosti ne spada neposredno izvršenje, odnosno nadzor nad izvršenjem Zakona o finansiranju političkih partija u dijelu odredaba na koje ukazujete u podnjetim prijavama (zabrana reklamiranja i distribucije materijala – član 18; ograničenje upotrebe državnih sredstava – član 19 i zabrana zapošljavanja i angažovanja zaposlenih lica – član 21).

SEKRETAR
Milica Čorić

PREDSJEDNIK
Ivica Kalocić

Iz odgovora Državne izborne komisije od 04. 10. 2012. godine

Kako zbog "ničije nadležnosti" ne bi došli u situaciju da kršenje Zakona zastari, MANS je prijave podnosio i tužilaštvu da postupa po dva osnova. Prvo, po Zakonu o državnom tužilaštvu, ta institucija vrši poslove gonjenja učinilaca svih kažnjivih djela, pa i prekršaja⁵⁷, i ovlašćeno je da sa nadležnim organima utvrđuje i preduzima potrebne mjere na otkrivanju kažnjivih djela i njihovih učinilaca⁵⁸. Drugo, kako je objašnjeno u prethodnom dijelu, ove radnje se mogu kvalifikovati i kao krivična djela, za čije gonjenje tužilaštvo ima nespornu nadležnost.

Tužilaštvo se proglasilo nenadležnim za postupanje u slučaju angažovanja javnih funkcionera u kampanji u toku radnog vremena i navelo da se u takvim slučajevima obratimo DIK-u, koji se prethodno proglasio nenadležnim. Zanimljivo je da je tužilaštvo tom prilikom citiralo staru verziju ZFPP. Stoga smo se ponovo obratili tužilaštvu, informišući ih da je su na snagu stupile izmjene i dopune ZFPP, i tražili da se ponovo izjasne, ali do zaključenja ovog izvještaja nismo dobili odgovor.

Tužilaštvo se do zaključenja ovog izvještaja nije izjasnilo ni da li je nadležno za procesuiranje nezakonitog zapošljavanja i reklamiranja.

Kada je riječ o prekomjernoj potrošnji budžeta, za koje ZFPP ne propisuje prekršajnu odgovornost, Vrhovno državno tužilaštvo nam je saopštilo da je jednu od mnogih naših inicijativa podnešenih po tom osnovu, prosljedilo odnosnom tužiocu. Ipak, nema podataka o konkretnim rezultatima.

---

predstavlja i svako pomaganje u kampanji, odnosno obezbjeđivanje glasova za određenu političku partiju. Kada se takva korist omogućava zloupotrebom i kršenjem zabrana, tada se radi o krivičnom djelu.

⁵⁶ Član 29 ZFPP

⁵⁷ Član 17 Zakona o državnom tužilaštvu i član 111. stav 2 Zakona o prekršajima

⁵⁸ Član 19 Zakona o državnom tužilaštvu

2. NEAŽURNOST BIRAČKOG SPISKA

Neažurnost biračkog spiska predstavlja vrstu nepravilnosti koja može značajno uticati na konačan rezultat izbora, i ujedno je jedan od problema na koji se kontinuirano ukazuje uoči izbora. Analizom centralnog biračkog spiska, MANS je utvrdio da je preko 25.000 unosa sporno, odnosno skoro 5% od ukupnog broja upisanih birača.

MANS je prije izbora analizirao verziju biračkog spiska dostavljenu podnosiocima izbornih lista sredinom septembra, a zatim i konačnu verziju. Obje analize su pokazale da centralni birački spisak sadrži brojne nepravilnosti: ista lica su po nekoliko puta upisana u birački spisak, pravo glasa imaju i lica koja nemaju prebivalište u Crnoj Gori, kao i preminula lica.

Sve informacije o registrovanim nepravilnostima smo javno objavili i tražili da nadležne institucije sporne unose isprave prije izbora. Umjesto toga, državni organi su se bavili pitanjem izvora podataka MANS-a, a uoči izbora je ispravljen samo manji dio nepravilnosti, pa smo protiv odgovornih lica podnijeli krivičnu prijavu zbog sumnje da su izvršili krivično djelo sastavljanja netačnih biračkih spiskova i zloupotrebe službenog položaja.

2.1. Dupli upisi identičnih birača

Svaki građanin Crne Gore, kao i drugih bivših jugoslovenskih republika, ima jedinstveni matični broj (JMBG) koji je jednoznačan, odnosno dvije osobe ne mogu imati isti JMBG.

Ipak, analiza prve zvanične verzije biračkog spiska dostavljene političkim partijama nakon predaje lista, otkrila je da je **290** građana sa identičnim JMBG upisano na dva biračka mjesta i time imaju mogućnost da glasaju dva puta.

Takođe, postoji osnovana sumnja da su ta lica glasala po dva puta na prethodnim izborima, jer su mnogi od njih bili upisani u birački spisak sa pravom glasa na dva biračka mjesta i prije nekoliko godina. što je utvrđeno poređenjem tekućeg biračkog spiska sa onim koji je važio na prethodnim parlamentarnim izborima 2009. godine. MANS je na ovu napravnost ukazao iznoseći konkretne primjere.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je javno saopštilo da je birački spisak koji je analizirao MANS - netačan i da u „pravoj verziji“ nema duplih unosa. Istovremeno, predstavnik jedne od potvrđenih izbornih lista je potvrdio da i birački spisak koji je toj partiji dostavilo Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije sadrži iste podatke kao i one na koje je ukazao MANS.

Obrazloženje Ministarstva je bilo da u spisku ima mnogo manje takvih slučajeva koji su nastali zbog promjene prebivališta tih lica. Ipak, Zakon o biračkim spiskovima propisuje⁵⁹ da birač koji podnosi zahtjev za promjenu u biračkom spisku mora organu koji vodi birački spisak dostaviti dokaz da je brisan iz biračkog spiska opštine iz koje je odjavio prebivalište. Stoga je pravilnom primjenom zakona nemoguće da jedna osoba zbog promjene prebivališta bude upisana na dva biračka mjesta.

Analiza finalnog biračkog spiska je pokazala da je 290 lica sa identičnim matičnim brojevima izbrisano, ali nije poznato da li je zbog toga neko snosio odgovornost, iako Zakon o biračkim spiskovima propisuje novčane kazne za odgovorna lica koja nisu obezbijedila tačnost i ažurnost⁶⁰.

---

⁵⁹ Član 7. stav 2. Zakona o biračkim spiskovima

⁶⁰ Član 22. stav 1 tačka 1 Zakona o biračkim spiskovima

2.2. Birači koje nije moguće identifikovati

U prvoj verziji biračkog spiska primijećeno je **najmanje 1.282 birača koji nisu imali upisan matični broj ili broj lične karte**. Zakon o biračkim spiskovima u članu 8 propisuje da se u birački spisak mora upisati jedinstveni matični broj, osim u izuzetnim slučajevima, kada se upisuje registarski broj lične karte.

To bi onemogućilo utvrđivanje identiteta birača prilikom glasanja i otvorilo prostor da umjesto lica upisanih u birački spisak glasaju drugi pojedinci.

U većini slučajeva riječ je bilo o biračima sa sjevera Crne Gore koji su u prosjeku imali između 70 i 90 godina. Prema podacima iz biračkog spiska najviše građana bez matičnog broja bilo je upisano u opštinama Nikšić i Berane.

Iako su predstavnici Vlade javno tvrdili da takvih propusta nema, posebno ne u tom broju, u **konačnoj verziji centralnog biračkog spiska dati su podaci o brojevima ličnih karata ovih lica**. Ni u ovom slučaju nema podataka da li je neko od odgovornih lica kažnjen zbog propusta.

Nova analiza je, međutim, pokazala da **postoji velika sumnja da su neka od tih lica sada duplo upisana**.

Na primjer, prema finalnoj verziji biračkog spiska, u Nikšiću postoje dvije **Cvijete Backović**, obje rođene 15. januara 1932. godine, obje žive na adresi Duga bb i glasaju na istom biračkom mjestu. Za jednu dat matični broj, a za drugu broj lične karte, dok im se brojevi birača razlikuju. Objе Cvijete su rođene u Nikšiću, ali je jedna odavno upisana u birački spisak, a druga osamdesetogodošnja starica nije bila u spisku za prošle izbore, niti u prethodnom spisku koji je provjeravao MANS, već je tek sada upisana u konačnu verziju spiska.

Sličan je slučaj dvije **Milice Đukić** iz Berana, koje su rođene 21. marta 1934. godine i žive na adresi Babino BB. Takođe, za jednu je dat matični broj i ona je tek sada upisana u CBS, iako je rođena u Beranama, a za drugu postoje podaci o broju lične karte i ona je i ranije postojala u biračkom spisku.

U finalnu verziju biračkog spiska upisan je broj lične karte za **Milevu Babić**, rođenu 1949. godine u mjestu Šekular u Beranama, koji u prethodnoj verziji nije postojao. Istovremeno, u birački spisak je upisana i druga Mileva Babić sa matičnim brojem, rođena iste godine u istom mjestu.

Slično je i za dvije **Stane Kasumović**, rođene iste godine, dok precizan datum rođenja nije poznat. Za jednu je dat broj lične karte, a za drugu, znatno kasnije upisanu, na istoj adresi (G.Vukovića u Nikšiću) postoje podaci o matičnom broju.

MANS je objelodanio ove i brojne druge primjere i pozvao državne organe da utvrde činjenice, isprave podatke i sankcionišu odgovorne, ali je birački spisak sa takvim propustima ipak korišten za izbore.

2.3. Dvojnici ili duplikati?

Analizom biračkog spiska utvrđeno je da postoji preko 14.000 birača u Crnoj Gori koji imaju jednog ili više dvojnika koji pored istog imena i prezimena imaju i druge iste ili slične podatke⁶¹. Ova lica imaju različite matične brojeve, što znači da je riječ ili o različitim osobama sa nevjerovatnim koincidencijama ili je istim licima izdato više ličnih karata i matičnih brojeva.

U nastavku ovog dijela su dati samo neki, karakteristični primjeri, koje je MANS objavio i u medijima, kako bi ilustrovao postojanje osnovane sumnje da su ista lica po dva puta upisana u birački spisak.

MANS je imao dosta poteškoća da u ruralnim predjelima, gdje ne postoje precizne adrese birača, utvrdi da li se radi o dvojnicima koji zaista postoje ili istom licu sa više ličnih karata, ali u biračkom spisku postoji i veliki broj primjera kod kojih imamo preciznu adresu birača, pa je malo vjerovatno da u istom stanu žive dvije osobe koje se isto zovu i rođene su istog dana, mjeseca i godine i glasaju na istom biračkom mjestu.

Na primjer, u opštini Berane na istoj adresi žive dva **Melvina Hodžića**, oba rođena 14. feburara 1994. godine, a žive i glasaju na istom biračkom mjestu Trpezi. Matični brojevi im se razlikuju, a u birački spisak su upisani jedan za drugim o čemu svjedoče šifre birača 43186 i 43187.

Dva **Petra Šanovića** su rođena istog dana, mjeseca i godine, oba žive u Ulici Vasa Raičkovića broj 18 u Podgorici.

Dvije **Sanje Šišović** sa identičnim datumom rođenja žive u Ulici Ivana Milutinovića broj 9 u Podgorici.

Zanimljivi su i primjeri birača koji imaju isto ime i prezime, datum rođenja, iste adrese stanovanja, ali glasaju na različitim mjestima. Ovakvi slučajevi takođe unose sumnju u regularnost biračkog spiska, jer postoji osnovana sumnja da se radi o istim osobama koje su upisane na dva biračka mjesta, a samim tim imaju mogućnost da sa falsifikovanom ličnom kartom glasaju dva puta.

Na primjer, postoje dvije **Sandre Rakočević**, rođene 23. juna 1994. godine, obje žive u Ulici Steva Boljevića 20A/2 u Podgorici, jedna glasa u Osnovnoj školi „Oktoih“, a druga u mjesnoj zajednici Zabjelo.

U Dalmatinskoj ulici broj 180 u Podgorici žive dvije **Slavice Rabrenović**, od kojih je jedna rođena 23. marta, a druga 23. aprila 1957. godine, prva glasa na biračkom mjestu dječji vrtić „Ljubica Popović“, a druga u Omladinskom domu Tološi.

U biračkom spisku su dva **Marka Gojačanina** iz Bijelog Polja, oba žive u mjestu Lješnica i rođena su istog datuma 2. juna 1989. godine i glasaju na dva biračka mjesta.

U biračkom spisku postoji i veliki broj osoba sa istim imenom i prezimenom i adresom stanovanja, a različitim, ali veoma sličnim datumom rođenja.

---

⁶¹ Birača sa istim imenom i prezimenom ima neuporedivo više od ovog broja, ali se njihove adrese, datumi rođenja i drugi podaci razlikuju.

Na primjer, u Ulici Mitra Bakića broj 138 u Podgorici žive dvije **Nedeljke Radulović**, od kojih je jedna tačno dan starija, odnosno jedna je rođena 8., a druga 9. aprila 1939. godine.

U Nikšiću je isti slučaj sa dvojicom **Zorana Jakića** koji žive u u Ulici Trebješkoj broj 3, a obojica su rođena 1971. godine, prvi je rođen 10. 1, a drugi 10. 10. 1971. godine.

U biračkom spisku su dvije **Milijane Joković**, obje su rođene u mjestu Klopot i to 1939. godine, jedna 12. januara, a druga 12. februara i obje žive na istoj adresi (Petra Lubarde 114 u Podgorici).

MANS je nakon objavljivanja analize biračkog spiska pozvao Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije i sve političke partije da na osnovu uvida u birački spisak provjere da li je riječ o istim osobama ili se radi o zloupotrebama biračkog spiska u cilju manipulacije izbornim rezultatima. Ipak, Vlada je nakon samo nekoliko dana nakon što je MANS iznio sporne podatke objavila da je cjelokupan birački spisak provjeren, ta da nisu otkrili bilo šta sporno.

Analiza konačne verzije biračkog spiska pokazuje da i dalje ima preko 14.000 lica koja imaju toliko slične dvojnike da postoji osnovana sumnja da se radi o istim osobama kojima su izdate lažne lične karte i glasaju na više mjesta, čime utiču na izborni rezultat.

2.4. Pokojnici u biračkom spisku?!

MANS je uporedio podatke nacionalnog Zavoda za statistiku (Monstat) prikupljene popisom stanovništva sa biračkim spiskom i utvrdio da u biračkom spisku ima preko 6.000 više glasača starijih od 60 godina nego prema popisu stanovništva⁶², odnosno kada se uzme u obzir stopa mortaliteta, razlika u korist biračkog spiska je preko 10.000.

Na primjer, prema podacima popisa, u Crnoj Gori postoje 44 osobe starije od 100 godina, dok ih je u biračkom spisku dvostruko više, odnosno 91.

Slično je i sa osobama koje su u godini popisa imale 99 godina za koje je Monstat objavio da ih ima 24, dok birača ima 48.

Najdrastičnija je razlika među onima koji su rođeni 1946. godine jer biračko pravo ima čak 1.686 osoba više nego prema podacima Monstata.

Većina tih lica živi u pograničnim zonama, a brojni građani koji su nam prijavljivali nezakonitosti u izbornom procesu su tvrdili da se upravo u tim oblastima dešava da umjesto starih, umrlih lica, glasaju pojedinci iz drugih država koji na organizovan način dolaze u Crnu Goru i za to dobijaju novčane naknade.

Na primjer, prema podacima iz popisa u Ulcinju je bilo 3.930 osoba starijih od 60 godina, dok je u biračkom spisku u toj opštini 4.788 tih lica ili 858 više u odnosu na popis. Kada se uzme u obzir ukupan broj starijih lica, najveće procentualne razlike su upravo u Ulcinju gdje ih ima 22 odsto više u biračkom spisku nego u popisu, u Plavu ih je 21 odsto više, a u Rožajama 12 odsto više.

⁶² MANS prilikom obrade podataka imao u vidu da je popis izvršen prošle godine, te su stoga upoređivani podaci u zavisnosti od godišta, a ne godina starosti.

Štaviše, statistički podaci Monstata za period od 2007. do 2010. godine pokazuju da u kategoriji lica starijih od 60 godina, svake godine umire preko 4.500 lica. Podaci za kompletnu 2011. godinu nisu dostupni, ali na osnovu mjesečnih podataka koje je Monstat do sada objavio, evidentno je da nema značajnijih promjena stope mortaliteta. To znači da je, u odnosu na period kada je izvršen popis, u proteklih nešto više od godinu dana, iz biračkog spiska moralo biti izbrisano bar 4.500 lica koja su preminula u poslednjoj godini, odnosno da je **razlika u korist biračkog spiska preko 10.000**.

Predstavnici Monstata tvrdili su da su podaci iz biračkog spiska i sa popisa iz 2011. godine neuporedivi, te da metodologija koju je MANS koristio nije dobra.

Ipak, bez obzira na različitu svrhu i cilj popisa u odnosu na birački spisak, od metodologije ne zavisi koliko je lica stvarno živo u Crnoj Gori i ima pravo glasa. Odnosno, razlike u podacima su nastale dijelom zato što mnoga lica koja već godinama žive u inostranstvu nisu izgubila pravo glasa, iako odavno nemaju prebivalište u Crnoj Gori, dok je u nekim slučajevima riječ preminulim licima koja nisu izbrisana iz biračkog spiska.

Uporno istrajavanje nadležnih organa da propusta nema, iako su oni evidentni, otvorilo je prostor za sumnju da umjesto tih lica glasaju drugi pojedinci, posebno imajući u vidu da je Skupština u toku izborne kampanje usvojila zakon kojim omogućava glasanje sa starim ličnim kartama, izdatim za vrijeme SFRJ, na kojima su stare fotografije lica koje se ne mogu koristiti za adekvatnu identifikaciju birača.

Pored toga, u odnosu na prvu analiziranu verziju, iz finalnog biračkog spiska izbrisano je oko 500 lica starijih od 60 godina, čime su nadležni potvrdili da je bilo propusta, mada u znatno manjoj mjeri nego što ih je otkrio MANS. Kao i u prethodnim slučajevima, nije poznato da li je iko bio pozvan na odgovornost i sankcionisan zbog slučajnih ili namjernih propusta.

Analiza MANS-a je pokazala da u biračkom spisku postoji veliki broj lica starijih od 80 godina koja su nedavno upisana u birački spisak, iako na prošlim izborima nisu imala pravo glasa, a rođena su u Crnoj Gori, što znači da ne može biti riječ o osobama koje su tek sada dobile državljanstvo in a taj način stekla biračko pravo. Pojava naknadnog upisivanja veoma starih birača je primijetna u svim opštinama.

Najstariji građani koji su tek sada upisani u birački spisak, iako ih nije bilo u CBS-u korišćenom na prethodnim izborima su 92-godišnji **Mitar Janković** iz Kolašina i **Hatidža Ličina** iz Rožaja, kao i 90-godišnja **Gospava Krtolica** iz Nikšića, svi rođeni u Crnoj Gori.

U Budvi će na ovim parlamentarnim izborima pravo glasa imati i **Gospava Kovač** sa 87 godina, kao i **Danica Stijepčević**, sa godinom manje, **Đorđe Kusovac** (82), **Ivo Pavićević** (80) i mnogi drugi koji na prethodnim izborima nisu imali pravo glasa, jer nisu bili upisani u birački spisak.

Poredeći centralni spisak sadašnje evidancije birača i evidancije birača iz 2009. godine, MANS je primijetio da su u birački spisak u Rožajama tek skoro upisani **Redžep Ljaić**, koji ima 84 godine i **Šajka Ljaić** od 82 godine, **Bada Ibrović** od 79 godina, godinu dana mlađa **Zeća Dautović** i mnogi drugi.

Analiza finalnog biračkog spiska je pokazala da u njemu ima pojedinaca koji nisu među živima. Pošto nam nije omogućen uvid u matičnu knjigu umrlih, MANS je na osnovu prijave građana i metodom slučajnog uzorka otkrio brojne primjere lica koja su preminula, a i dalje se nalaze u biračkom spisku. Na osnovu podataka iz smrtovnica objavljenih u toku ove godine⁶³, MANS je utvrdio brojne primjere koji pokazuju da lica koja su preminula i dalje imaju biračko pravo, iako su nadležni organi tvrdili da su izbrisali sva lica koja su umrla prije septembra ove godine.

Na primjer, **Miloš Čipranić**, preminuo u julu ove godine u 103. godini i sahranjen je na mjesnom groblju u Liverovićima, i dalje je u biračkom spisku i ima pravo glasa u domu MZ Liverovići.

Jela Kankaraš rođena 1917. godine preminula je sredinom juna u Straševini, a i dalje je u biračkom spisku sa adresom u Straševini, u Nikšiću.

Budimir Čogurić je krajem maja preminuo u 92. godini, sahranjen na groblju u Grnčarevu, a i dalje je u biračkom spisku, sa adresom Grnčarevo, Bijelo Polje.

Milijana Kastratović iz Berana preminula je još u februaru u 85. godini i sahranjena na seoskom groblju Budimlji, a i dalje je u biračkom spisku sa istom adresom.

U biračkom spisku nalazi se i **Ljubica Mijović**, preminula u maju u 83. godini, a sahranjena je u selu Liješta koje je navedeno kao adresa birača. U istom selu je sahranjena i godinu dana mlađa **Vidra Mijović**, koja je i dalje u biračkom spisku sa istom adresom.

Ipak, tačna evidencija se može utvrditi samo poređenjem biračkog spiska sa knjigom umrlih što su nadležni organi uporno izbjegavali da učine, dok suprotno Zakonu o biračkim spiskovima političkim partijama nisu omogućili da izvrše uvid u te podatke.

Naime, zakon o biračkim spiskovima predviđa da su nadležni organi dužni da parlamentarnoj stanci i podnosiocu potvrđene izborne liste, na njihov zahtjev, dostave podatke koji utiču na tačnost i ažurnost vođenja biračkog spiska, u roku od 48 časova od dana prijema zahtjeva⁶⁴. Zakon propisuje da ti podaci uključuju register državljanstva, ličnih karata građana, odjave i prijave mjesta prebivališta, matičnog broja građanina, poslovne sposobnosti, matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih i ostale⁶⁵. Zakon, međutim, ne propisuje kazne za kršenje ove odredbe, pa su političke partije koje su tražile da im se omogući uvid u matične knjige umrlih ostale bez odgovora, a zbog toga niko nije bio sankcionisan.

Na osnovu više hiljada konkretnih primjera osnovano sumnjamo da su umrla lica zadržana u biračkom spisku sa ciljem da umjesto njih neko glasa i na taj način se utiče na rezultate izbora. Ovo posebno stoga što većina tih lica imaju stare lične karte koje se mogu lako falsifikovati i na kojima su veoma stare fotografije, što olakšava zamjenu identiteta i glasanje drugih pojedinaca u ime pokojnika. Tome u prilog ide i činjenica da opozicionim partijama nije omogućeno da izvrše uvid u podatke, što imp o zakonu pripada, a da je MANS na osnovu prijave građana i objava smrti iz dnevnih novena nesporno utvrdio da u biračkom spisku ima lica koja više nisu među živima.

⁶³ Provjeravane smrtovnice su objavljivane u novinama „Dan“ i "Pobjeda".

⁶⁴ Član 18. Zakona o biračkim spiskovima

⁶⁵ Član 17. Zakona o biračkim spiskovima

2.5. Birački spisak različit od sajta na kome građani mogu provjeriti podatke

Kako bi građani Crne Gore mogli da izvrše provjeru da li se nalaze u biračkom spisku, odnosno na kom biračkom mjestu imaju pravo glasa, Vlada je razvila sajt www.biraci.me. Provjerom pojedinih birača MANS je utvrdio da se podaci koji se mogu naći na internetu ne poklapaju sa informacijama iz biračkog spiska.

U biračkom spisku zabilježeni su i primjeri u kojima dvije osobe imaju isti jedinstveni matični broj, a svi drugi podaci su im različiti. Provjerom matičnih brojeva ovih osoba na Vladinom sajtu, dobijaju su podaci za samo jednu od dvije osobe koje imaju isti matični broj.

Na primjer, postoje **Selma Čobić** sa pravom glasa u Baru i **Asima Gurzaković** sa pravom glasa u Ulcinju, koje imaju isti matični broj, ali unosom tog matičnog broja, na sajtu www.biraci.me se pojavljuje samo Selma Čobić. Isti slučaj je sa **Ruždijom Bošnjak** i **Mladenom Bulajićem**, koji imaju takođe isti matični broj, ali na sajtu Vlade postoji samo Ruždija Bošnjak.

Na osnovu prijave građana utvrdili smo i drugačije primjere neusaglašenosti biračkog spiska sa bazom podataka na internetu. Na primjer, kada se u bazu dostupnu na Vladinom sajtu unese matični broj koji prema biračkom spisku pripada **Jovani Ivović**, baza prikazuje podatke o biračkom mjestu za izvjesnu **Dejanu Vučinić**, koja glasa na istom biračkom mjestu u Osnovnoj školi „Savo Pejanović“ u Podgorici. Još je zanimljivije da u centralnom biračkom spisku uopšte ne postoji osoba sa imenom Dejana Vučinić.

2.6. Postupak protiv MANS-a

MANS je obavijestio javnost o problemima u biračkom spisku putem medija, a predstavnici nadležnih državnih organa su gotovo svakodnevno organizovali konferencije za štampu tvrdeći da propusta nema, iako su oni evidentni, a mali broj njih je čak i ispravljen u finalnoj verziji centralnog biračkog spiska. Kao što je napomenuto, nije poznato da je bilo koje odgovorno lice sankcionisano zbog tih propusta, iako to predviđa Zakon o biračkim spiskovima. Umjesto toga, **ministri i njihovi pomoćnici su se bavili time odakle MANS-u podaci, a protiv nas je ekspresno pokrenut postupak zbog ugrožavanja prava na privatnost, praćen brojnim kršenjima Zakona.**

Dva dana nakon objavljivanja prvih podataka, Agencija za zaštitu ličnih podataka je najavila pokretanje prekršajnog postupka protiv MANS-a i dnevnih novina "Dan" zato što su objavili podatke iz biračkog spiska ukazujući na zloupotrebu u njegovom vođenju, jer smo time, prema tumačenju Agencije povrijedili pravo na privatnost tih lica. Nakon toga, direktor Agencije je dostavio MANS-u document pod nazivom naredba u kome nas optužuje za kršenje zakona i naređuje brisanje podataka sa naše internet stranice.

Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti propisano je da je Agencija prvo dužna izvršiti nadzor, pa o tome u roku od 15 dana sačiniti zapisnik na koji se može podnijeti prigovor u roku od osam dana od dana prijema⁶⁶. Po tom zakonu, Agencija može izricati mjere i pokretati prekršajni postupak, tek ako utvrdi da je prigovor na zapisnik neosnovan⁶⁷. Zakon ne predviđa donošenje akta u formi naredbe.

Agencija je izvršila inspekcijski nadzor tek 12 dana nakon što je javno najavila pokretanje prekršajnog postupka protiv nas. Tokom nadzora u zapisniku nisu konstatovani ključni navodi MANS-a

⁶⁶ Član 68. Zakona o zaštiti podataka o ličnosti

⁶⁷ Član 69. Zakona o zaštiti podataka o ličnosti

koji su se odnosili na javni interes da se objave nezakonitosti u biračkom spisku, a zapisnik nam je dostavljen zajedno sa rješenjem kojim je utvrđeno da je MANS prekršio zakon.

Ipak, Zakon o zaštiti podataka o ličnosti propisuje da Agencija može donijeti rješenje tek ako utvrdi da je prigovor na zapisnik o inspekcijskom nadzoru neosnovan⁶⁸. Tako je Agencija odlučila o prigovoru MANS-a prije nego je podnešen.

Mada je pri vršenju inspekcijskog nadzora ukazano da su podaci objavljeni zbog obavljanja poslova od javnog interesa, odnosno ukazivanja na moguće ozbiljne zloupotrebe u biračkim spiskovima koje mogu uticati na izborni rezultat, u aktima koje je donijela Agencija nije dala obrazloženje zbog čega smatra da ovaj zakonski osnov nije primjenjiv u konkretnom slučaju⁶⁹.

Zakon, inače, predviđa da se zaštita podataka o ličnosti obezbjeđuje u skladu sa principima i standardima sadržanim u potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava⁷⁰.

Prema stavovima Evropskog suda za ljudska prava, zaštita privatnog života pruža se isključivo u cilju obezbjeđenja razvoja ličnosti svakog pojedinca, bez spoljnog miješanja⁷¹. U skladu sa tim standardom, postavlja se pitanje kako je objavljivanje matičnog broja i drugih podataka iz biračkog spiska moglo negativno uticati na razvoj ličnosti nekog pojedinca i kako je, uopšte, proizvelo bilo kakve štetne posljedice. Ovo posebno u odnosu na poređenje sa javnim interesom da se zloupotrebe i vrlo moguća krivična djela u vezi sa biračkim spiskovima objave.

Drugo, Evropski sud smatra da se radi o kršenju člana 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koji garantuje pravo na slobodu izražavanja, kada postoji apsolutna priroda zabrane i onemogućavanja prava štampe da javnost obavijesti o pitanju koje je sasvim jasno u javnom interesu⁷². Sud konstatuje da član 10. Konvencije daje zaštitu svim licima da objave nezakonitosti sa pozivom da se nešto preduzme, kada to predstavlja pitanje od javnog interesa⁷³, a pod uslovom da novinari djeluju dobronamjerno i uz tačno činjenično stanje, te da pružaju "pouzdanu i preciznu" informaciju u skladu sa novinarskom etikom⁷⁴.

Nesporno je da je objavljivanje podataka od strane MANS-a bilo isključivo u cilju informisanja i upozorenja javnosti, ali i nadležnih institucija kako bi provjerili navode i ispravili nepravilnosti.

Međutim, postavlja se pitanje zašto Agencija za zaštitu podataka o ličnosti nije izvršila inspekcijski pregled kako bi provjerila da li su lica odgovorna za vođenje i tačnost biračkih spiskova obrađivali lične podatke suprotno zakonu, odnosno da li su zloupotrebljavali podatke više hiljada građana Crne Gore, sa ciljem uticaja na rezultate izbora.

MANS je podnio i krivičnu prijavu protiv nadležnih ministara i njihovih pomoćnika zbog osnovane sumnje da su omogućili sačinjavanje netačnih biračkih spiskova, a zatim i zloupotrijebili službeni položaj jer nisu preduzeli radnje na koje su bili obavezni u cilju ispravke netačnih podataka, iako su znali za njihovo postojanje. Odgovor tužilaštva je izostao.

⁶⁸ Član 69. i 71. Zakona o zaštiti podataka o ličnosti

⁶⁹ Član 10, stav 2 tačka 4 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti predviđa da se obrada ličnih podataka vrši bez saglasnosti lica ako je to neophodno radi obavljanja poslova od javnog interesa.

⁷⁰ Član 1. Zakona o zaštiti podataka o ličnosti

⁷¹ presuda Niemietz protiv Njemačke, 1992. godina, stav 29.

⁷² Du Roy i Malarie protiv Francuske (2000.)

⁷³ Marônek protiv Slovačke (2001.)

⁷⁴ presuda Goodwin protiv UK, stav 39; presuda Schwabe protiv Austrije od 28. augusta 1992, stav 34

3. BUDŽETSKA POTROŠNJA U TOKU PREDIZBORNE KAMPANJE

Zakon o finansiranju političkih partija zabranjuje državnim i lokalnim budžetskim potrošačkim jedinicama da tokom predizborne kampanje imaju mjesečnu potrošnju veću od prosječne mjesečne potrošnje u prethodnih šest mjeseci prije raspisivanja izbora. Od ove zabrane izuzete su Državna izborna komisija (DIK) i opštinske izborne komisije, ali i sve institucije u u slučaju vanrednog stanja.

Ovo poglavlje sadrži podatke koji pokazuju da je više državnih institucija prekršilo Zakon i u predizbornom periodu izdvajalo znatno veća finansijska sredstva, nego prije početka kampanje, dok su mnoge od njih prikrile informacije o svojim izdacima.

Niz studija slučaja datih u ovom dijelu ukazuje da su upravo u predizbornom periodu značajna sredstva izdvojena za najsiromašnije slojeve stanovništva koji godinama nisu uspijevali da ostvare svoja prava. Tako je uoči izbora radnicima koji su žrtve tranzicije podijeljeno više nego što im je isplaćeno od osnivanja takozvanog Fonda rada, zahvaljujući emitovanju državnih obveznica sa visokom kamatnom stopom, a slično je i sa štedišama koji su oštećeni već više od decenije. Vlada se naprasno odlučila i za dodjelu stanova najsiromašnijim kategorijama, a obezbijedila je i niz stimulansa i kredita poljoprivrednicima o kojima ranije nije bilo govora. Dijeljeni su i paketi za siromašne i novac za udžbenike, a pojedini građani su javno saopštavali da se ta pomoć daje samo politički podobnima.

3.1. Podaci po institucijama

MANS je pratio potrošnju budžeta 65 državnih i lokalnih institucija koristeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama⁷⁵. Od državnih i lokalnih budžetskih jedinica smo tražili podatke o njihovim ukupnim mjesečnim troškovima, za svaki mjesec pojedinačno, od januara do oktobra.

Zahtjeve smo uputili prema 78 institucija i samo u 22 slučaja smo dobili informacije u onom obliku u kojem smo ih i tražili. U većini slučajeva institucije su se proglašavale nenadležnima, tražile su produženje roka za odgovor ili nisu dostavile bilo kakav odgovor, a događalo se i da dostave samo sumarne podatke, na kvartalnom ili polugodišnjem nivou, na osnovu kojih nismo mogli utvrditi da li je bilo prekoračenja potrošnje budžeta, odnosno kršenja Zakona o finansiranju političkih partija. U manjem broju slučajeva, kada smo dobili tražene informacije, uspjeli smo da identifikujemo kršenja zakona, gdje su neke institucije u mjesecima predizborne kampanje mjesečno trošile i skoro tri puta više novca nego prije početka kampanje. Bilo je i institucija koje u toku kampanje nisu trošile više novca nego u ranijem periodu.

Analizirajući dobijene podatke identifikovali smo nezakonita prekomjerna trošenja budžeta od strane institucija na lokalnom nivou. Ukupno deset institucija je tokom predizborne kampanje trošilo više novca nego što je to bilo dozvoljeno po Zakonu o finansiranju političkih partija. Tako je budžet najviše prekoračio Sekretarijat za razvoj preduzetništva Glavnog grada Podgorice i to preko dva puta, dok je najmanje prekoračenje zabilježeno kod lokalne direkcije za puteve iz Opštine Danilovgrad, i to skoro 50%.

---

⁷⁵ MANS je podnosio zahtjeve za informacijama i od institucija tražio podatke o njihovoj mjesečnoj potrošnji. Podaci dati u ovom poglavlju obrađeni su na osnovu odgovora koje su institucije dostavile do 19. oktobra 2012. godine

Institucija	Prosječna mjesečna potrošnja	Potrošnja u avgustu 2012.	% povećanja potrošnje
Sekretarijat za razvoj preduzetništva Glavnog grada Podgorice	28.083,90 €	64.842,53 €	230%
Opština Pljevlja	568.266,49 €	727.399,09 €	78%
Opština Tivat	607.995,22 €	1.079.638,60 €	77%
Opština Kotor	787.269,46 €	1.356.135,70 €	72%
Opština Žabljak	68.158,46 €	111.405,90 €	63%
Opština Rožaje	307.963,32 €	502.853,70 €	63%
Opština Plužine	201.074,22 €	324.724,76 €	61%
Opština Bijelo Polje	568.842,17 €	848.992,94 €	49%
Direkcija za saobraćaj, održavanje i izgradnju puteva na području Opštine Danilovgrad	23.079,60 €	33.324,99 €	44%
Opština Herceg Novi	672.270,44 €	1.284.535,20 €	91%

Tabela 1: Institucije koje su imale veću potrošnju budžeta u toku predizborne kampanje

Protiv ovih institucija i njihovih odgovornih lica smo podnijeli prijave svim državnim organima koji bi mogli biti nadležni za njihovi procesuiranje, Državnoj izbornoj komisiji (DIK), Državnoj revizorskoj instituciji (DRI) i Vrhovnom državnom tužilaštvu (VDT)⁷⁶.

Dok su se DIK i DRI proglasili nenadležnim, od VDT-a smo dobili samo jedan odgovor u kome nas je obavijestio da je slučaj Opštine Žabljak prosljeđen na postupanje Osnovnom državnom tužiocu u Pljevljima. Ipak, u međuvremenu nam nisu dostavljene informacije o konkretnim rezultatima.

Za razliku od ovih, institucije koje su nam dostavile podatke, ali kod kojih nije identifikovana veća mjesečna potrošnja u periodu predizborne kampanje u odnosu na raniji period uključuju: Ministarstvo pravde i ljudskih prava, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Fond rada, Sudski savjet, Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje i Skupština Crne Gore. Pozitivnih primjera bilo je u i lokalnim samoupravama, pa tako kao i lokalni organi: Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj Opštine Berane, Sekretarijat za preduzetništvo i ekonomski razvoj Opštine Bijelo Polje, te centri za socijalni rad Opštine Berane, Plava i Rožaja.

3.2. Problemi u praćenju budžetske potrošnje

U mnogim slučajevima smo imali problem da utvrdimo da li su institucije kršile Zakon o finansiranju političkih partija jer su nam dostavljale informacije u takvoj formi da se nije moglo utvrditi koliki su bili njihovi troškovi po mjesecima.

Iako smo svim institucijama poslali identične zahtjeve kojima smo tražili podatke za svaki mjesec pojedinačno, Ministarstvo ekonomije nam je dostavilo podatke o ukupnom iznosu potrošenih sredstava za prvih osam mjeseci ove godine, pa nije bilo moguće utvrditi da li je zakon prekršen ili ne. Na sličan način su nam odgovorili i Ministarstvo odbrane, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo zdravlja, Minisarstvo za manjinska prava i dr. (detaljne informacije o odgovorima svake institucije dati su u aneksu 1 ovog izvještaja).

⁷⁶ Pravne nedoumice po pitanju institucije koja je nadležna za procesuiranje zloupotreba državnih resursa u svrhu predizborne kampanje objašnjene su u prvom poglavlju izvještaja koje se odnosi na pravni okvir

Sličnu praksu imale su i neke institucije lokalnih samouprava. Na primjer, Sekretarijat za finansije Glavnog grada Podgorice je dostavio informaciju o ukupnim troškovima za prvih šest mjeseci u 2012. godini, a nisu nam dostavili podatke o troškovima za jul i avgust. Slično je i sa podacima Glavnog grada Podgorice, Sekretarijatom za ekonomiju i finansije Opštine Bar, Sekretarijatom za privredu i ekonomski razvoj Opštine Ulcinj, Sekretarijatom za privredu Opštine Plav i Agencijom za izgradnju i razvoj Pljevalja, koji su dostavili kvartalne izvještaje ili podatke o ukupnim rashodima za posmatrani period, iz kojih se nije moglo zaključiti koliki su im mjesečni troškovi, odnosno da li su kršile Zakon.

Jedan od specifičnih primjera gdje nismo mogli utvrditi da li je došlo do kršenja Zakona je primjer Ministarstva unutrašnjih poslova. Naime, ovo ministarstvo je dostavilo podatke o rashodima po ekonomskim klasifikacijama za svaki mjesec pojedinačno, ali je problem što se samo podaci od juna do avgusta odnose na rashode koje je ostvarilo Ministarstvo zajedno sa Upravom policije jer se policija, zbog promjene zakona, od juna 2012. nalazi pod Ministarstvom.

Pojedine institucije uopšte nisu dostavile odgovore, iako su po Zakonu o slobodnom pristupu bile dužne da to učine u roku od osam dana od dana podnošenja. Tako, na naše zahtjeve odgovore nisu uputile sledeće državne potrošačke jedinice: Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstvo finansija, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo nauke, Tužilački savjet, Vladina Komisija za raspodjelu dijela sredstava budžetske rezerve i Agencija za izgradnju i razvoj Podgorice.

Bilo je i institucija koje su zbog obimnosti traženih informacija zahtijevale **produženje roka za dostavljanjem informacija, ali ni u tom roku nisu dostavile podatke**. Ovakav slučaj smo imali sa Centrom za socijalni rad Nikšić koji je ujedno nadležan za centre u Plužinama i Šavniku. Ista situacija je sa Centrom za socijalni rad u Pljevljima koji je nadležan i za Centar na Žabljaku. Istovremeno, drugi takvi centri nisu imali problem da nam dostave dokumentaciju u zakonom propisanom roku, uključujući i Centar za socijalni rad u Beranama iako je nadležan i za Centar u Andrijevići, kao i centri u Plavu i Rožajama.

Takođe, pojedine institucije su nas obavjestile da će dostaviti tražene informacije **kada im uplatimo troškove kopiranja, ali nam ni nakon toga nisu dostavile podatke**. Među takvim institucijama se nalaze: Sekretarijat za finansije Opštine Bijelo Polje, Agencija za investicije i imovinu Bara, Direkcija javnih radova, kao i Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

U pojedinim slučajevima institucije su se proglašavale **nenadležnima**, kao što je slučaj sa Agencijom za investicije i izgradnju Berana.

Ministarstvo prosvjete i sporta nas je obavjestilo da traženu informaciju **ne posjeduje**, dok su nas Ministarstvo kulture i Centar za socijalni rad u Podgorici obavjestili da će nam **dostaviti informacije** na našu adresu, ali to **nisu učinili**.

Naše zahtjeve su odbili Ministarstvo pomorstva i saobraćaja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, kao i Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore sa obrazloženjem da **ne posjeduju informaciju u formi u kojoj smo je tražili**, iako većina drugih institucija nije imala taj problem, jer su, u skladu sa Zakonom o budžetu, obavezni da vode evidenciju upravo u toj formi.

Zabilježen je jedan specifičan slučaj. Naime, Opština Budva je naš zahtjev odbila jer zbog blokade glavnog računa Trezora Opštine Budva, nisu u mogućnosti da nam dostavite informacije.

3.3. Predizborna socijalna politika

Studija slučaja 1: Isplata radničkih otpremnina u službi izbora

Kada je početkom 2010. godine Vlada osnovala Fond rada, to je za hiljade radnika koji su zbog stečaja izgubili posao ili su proglašeni tehnološkim viškom, otvorilo mogućnost da dobiju otpremnine u iznosu od 1.925 eura. Prema raspoloživim podacima, preko 21 hiljada radnika je podnijela zahtjev za isplatu otpremnine.

Uprkos tako velikom broju zahtjeva, tokom prve godine rada Fond je isplatio tek oko 500 radnika.⁷⁷ Dinamika isplata ni u narednih godinu i po nije bila na zavidnom nivou, najviše zato što Vlada nije izdvajala veća sredstva za tu namjenu. Tako je Budžetom za 2011. godinu za otpremnine opredijelila 2,3 miliona eura, a naredne godine čak i manje, odnosno 2,1 milion. Od osnivanja Fonda rada, za dvije i po godine, ukupno je isplaćeno 2.777 radnika⁷⁸.

Međutim, sredinom jula 2012. godine, a u vrijeme kada je bilo izvjesno raspisivanje parlamentarnih izbora za jesen, Vlada je naprasno odlučila da se zbog radnika zaduži. Tako je 27. jula, odnosno četiri dana prije raspisivanja izbora, emitovala obveznice u vrijednosti od gotovo šest miliona eura, kako bi isplatila 3.115 radnika.

II.	Datum emitovanja obveznica: 27.07.2012. godine;
III.	Iznos emisije: 5.999.490,00 Eur-a;
IV.	Vrsta obveznice: Amortizujuća obveznica sa godišnjim isplatama dijela glavnice i kamate na preostali dio glavnice;
V.	Serija: FR;
VI.	Nominalna vrijednost jedne obveznice: 1.926,00 Eur-a;
VII.	Obveznice imaju prinos po fiksnoj kamatnoj stopi od 7% godišnje;

Vlada se emisijom obveznica zadužila po kamati od sedam odsto, tako da na sumu od šest miliona eura, poreski obveznici treba da plate dodatnih 1,3 miliona kamate.

Donoseći ovu odluku, Vlada se pozvala na član 17. Zakona o budžetu koji joj daje mogućnost zaduženja putem hartija od vrijednosti u cilju obezbjeđenja likvidnosti. Međutim, očito se radilo samo o formalnom zakonskom pokriću da bi se uoči izbora obezbijedila isplata otpremnina većem broju radnika, čime je donijeta štetna odluka jer pogađa sve poreske obveznike. Sredstva za isplatu nijesu obezbijeđena iz realnih izvora, već zaduživanjem, pa tako proizilazi da su samo od kamate koja će biti plaćena, mogla da budu isplaćena još čak 683 radnika. Istovremeno, emisija obveznica dolazi u godini u kojoj je Vlada, zbog velikih finansijskih problema, uzrokovanih najviše dugom Kombinata aluminijuma, najavila zaduživanja od nekoliko stotina miliona eura.

Sama aukcija na kojoj su prodate državne obveznice za otpremnine održana je 14. septembra, dakle tačno mjesec prije održavanja parlamentarnih izbora i u vrijeme izborne kampanje, dok su radnici nedugo potom i isplaćeni.

Zbog osnovane sumnje da su Vladini zvaničnici, nesavjesno vršeći dužnost i zloupotrebljavajući službeni položaj, donijeli štetnu odluku kako bi vladajuća koalicija Demokratske partije socijalista, kojoj pripadaju, ostvarila korist na parlamentarnim izborima, MANS je podnio krivičnu prijavu protiv premijera Igora Lukšića i ministra finansija Milorada Katnić.

⁷⁷ Izjava direktora Fonda Kemala Đečevića listu "Vijesti" od 06. februara 2011. godine

⁷⁸ . Prema izjavi resornog ministra za socijalna pitanja, članak u listu Pobjeda od 27. jula 2012. godine

Studija slučaja 2: Naprasna isplata stare devizne štednje

Štediške nekadašnjih jugoslovenskih banaka "Dafiment" i "Jugoskandik", nakon više godina bezuspješne borbe da budu obeštećeni, od Vlade Crne Gore dobili su tu mogućnost tek ovog juna, odnosno u vrijeme kada se već znalo da će izbori biti organizovani na jesen. Tada je kabinet Igora Lukšića odlučio je da se zaduži kroz emitovanje obveznica, a isplata je za preko pet hiljada oštećenih najavljena već u julu. Za ovu namjenu je opredijeljeno 4,5 miliona eura.

Međutim, Vlada Crne Gore se ne zaustavlja na ovome, već krajem avgusta, i u jeku predizborne kampanje, donosi izmjene zakona o isplati devizne štednje, kojim za ove namjene predviđa novih 3,5 miliona eura. Istovremeno Vlada produžava rok za podnošenje zahtjeva oštećenih do kraja ove godine i obećava ovu isplatu u drugom dijelu 2013. godine.

Studija slučaja 3: Podjela socijalnih stanova i isplate naknada

Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša je, neposredno uoči izbora, podijelio ključeve za 40 stanova, koji su dodijeljeni korisnicima socijalne pomoći. Oglas za dodjelu stanova objavljen je početkom jula, a nakon žalbenog postupka, koji je sproveden u avgustu, pristupilo se podjeli stanova.

Deset dana prije izbora ministar rada i socijalnog staranja Suad Numanović uručio je u Bijelom Polju ključeve od deset stanova, za socijalno ugrožene porodice. Istovremeno je najavio podjelu još deset novih stanova.

Ministar Numanović je tokom izborne kampanje, a prilikom posjete Šavniku, dodijelio ključeve stanova za dvije socijalno ugrožene porodice, koje su u zimskom nevremenu ostale bez kuća.

Mediji⁷⁹ su objavili i primjer dopisa Opštinskog odbora Demokratske partije socijalista Berana, upućenom direktoru te partije, Branimiru Gvozdenoviću u kome je traženo da se obezbijede sredstva za isplatu jednokratne pomoći licima u stanju socijalne potrebe, ogrevno drvo, udžbenici, isplata otpremnina iz Fonda rada, krediti, pripravnici staž i druge beneficije za pripadnike vladajuće partije.

ДЕМОКРАТСКА ПАРТИЈА СОЦИЈАЛИСТА ЦРНЕ ГОРЕ
ОПШТИНСКИ ОДБОР БЕРАНЕ

Можже Зетска бр. 30

84300 БЕРАНЕ

Телефакс: 051/235-825,

235-824;

НАШ ЗНАК 06 - 74/12

БЕРАНЕ, 29. 08. 2012. год.

ДЕМОКРАТСКА ПАРТИЈА СОЦИЈАЛИСТА ЦРНЕ ГОРЕ
g-dinu Branimiru Gvozdenoviću, političkom direktoru

1. Socio-ekonomska situacija u Beranama je veoma teška. Jedan od gorućih problema koji karakteriše sadašnje vrijeme u Beranama je veoma loša privredna situacija. Dešavanja u regionu, u poslednjih 20-ak godina, sankcije,

Djelovi dopisa Opštinskog odbora DPS-a centrali

- obezbijediti sredstva za isplatu jednokratnih novčanih pomoći licima u stanju socijalne potrebe, a spiskove bi Vam dostavili poslije sjednica mjesnih odbora,
- obezbijediti 1500 m³ ogrijevnog drveta socijalno ugroženim kategorijama (500 porodica po 3 m³),
- realizovati kupovinu udžbenika korisnicima socijalne pomoći najkasnije do 10-og septembra,
- isplatiti otpremnine našim članovima preko Fonda rada u toku mjeseca septembra (spiskovi su dostavljeni),
- odlučiti po zahtjevima i uraditi rješenja za isplatu otpremnina licima koja su po osnovu stečaja ostali bez posla (dostavljen spisak oko 200 članova),
- smanjiti nezaposlenost i podspješiti privredne aktivnosti.

Za održavanje nisko-naponske mreže i urednog snabijevanja stanovnika u prigradskom i ruralnom području obezbijediti 250 stubova (specifikacija podnijeta od strane elektro-distribucije Berane).

S poštovanjem,

Opštinski odbor DPS Berane
predsjednik,
Dr Budimir Dabetić, s.r.

⁷⁹ Dnevna novina „Dan“ od 09.09.2012. godine

MANS-ovi podaci pokazuju da su pojedine opštine u julu i avgustu povećale isplatu jednokratnih naknada za socijalno ugrožene. Tako je Opština Danilovgrad od početka godine pa do avgusta isplatila ukupno 400 eura za dvije porodice, dok je samo u septembru isplatila 700 eura za sedam lica. Takođe, u Opštini Nikšić je u julu i avgustu isplaćeno oko deset hiljada eura pomoći kroz jednokratne naknade, dok je od januara do jula isplaćeno ukupno oko 15 hiljada eura, i to kao pomoć zbog elementarnih nepogoda. Opština Budva je u prvom dijelu godine isplatila 400 eura, da bi za tri ljetnja mjeseca taj iznos bio povećan na 1.200 eura. Pored toga, direktorica Centra za socijalni rad Bijelo Polje, saopštila je medijima⁸⁰, da je baš u predizbornom periodu došlo do povećanja broja korisnika materijalnog obezbjeđenja porodica za 80.

MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio podatke za sve crnogorske opštine, ali oni nam nisu dostavljeni u zakonom propisanom roku.

Studija slučaja 4: Akcije i stanovi za podgoričke penzionere

Udruženje penzionera Podgorice je početkom avgusta, odmah pošto su izbori raspisani, objavilo konkurs za podjelu 100 stanova po povoljnim uslovima. Iz ovog Udruženja nijesu objasnili zašto su raspisali oglas kada zgrada još nije završena, već je izvođač radova stigao sa radovima do četvrtog sprata.

Neposredno prije održavanja izbora 14. oktobra, konkurs je bio zaključen i tada je saopšteno da je stiglo trista prijava penzionera za stanove.

Podgoričko Udruženje penzionera je svega desetak dana pred izbore organizovalo još jednu akciju, koja se odnosila na jednokratnu novčanu pomoć od 30 eura onim penzionerima koji se nalaze u zoni siromaštva.

Naime, Udruženje je 2. oktobra pozvalo mjesne odbore penzionera da počnu sa sastavljanjem spiskova penzionera kojima je neophodna jednokratna novčana pomoć. Nekoliko dana kasnije počela je podjela novca, koja će najavljena tokom čitavog oktobra, a predstavnici Udruženja tvrdili su da ova pomoć nije povezana sa izborima i da neće biti dijeljena po partijskoj liniji.

Udruženje nije saopštilo iz kojih izvora su obezbijedena sredstva za ovu jednokratnu pomoć najugroženijim pripadnicima stare populacije koji žive u Glavnom gradu.

Studija slučaja 5: Podjela paketa za siromašne

Podgorička Mjesna zajednica "19 decembar" podijelila je krajem septembra četrdesetak prehrambenih i higijenskih paketa, kao humanitarnu pomoć za najugroženije građane. Na čelu ove Mjesne zajednice je funkcioner Demokratske partije socijalista Saša Muratović, koji je saopštio da su pomoć obezbijedili "privrednici i prijatelji" Mjesne zajednice, tvrdeći da su ljudi sami dolazili da se prijave za pomoć, na osnovu čega je nastao spisak po kojem je podijeljena humanitarna pomoć.

⁸⁰ Dnevna novina „Dan“ od 15.09.2012. godine

Studija slučaja 6: Pomoć poljoprivrednicima

Ministar poljoprivrede Tarzan Milošević je već početkom avgusta počeo obilazak crnogorskih opština, gdje je razgovarao sa poljoprivrednicima o njihovim problemima. Milošević je jedini ministar čije posjete nijesu zvanično najavljivane na sajtu Vlade, ali su mediji donosili niz članaka iz mjesta koje bi posjetio. Tako se zna da je, tokom obilaska farmera u pivskim planinama, katuna u podnožju Bjelasice ili, recimo, tokom posjeta Kolašinu i Danilovgradu, sa mještanima uglavnom razgovarao o problemima u nabavci stočne hrane, koji su nastali kao posledica elementarnih nepogoda prošle zime i suše proteklog ljeta. Osim ovoga, razgovarano je i o otkupu stoke, nabavci novih mašina i dodjeli poljoprivrednih kredita kroz Midas program.

Epilog svega ovoga bila je Vladina odluka, koja je donijeta krajem septembra, da se izdvoji 1,5 miliona eura za nabavku stočne hrane poljoprivrednim proizvođačima. Plaćanje će biti omogućeno u više mjesečnih rata kroz odbitke za dospjele rate, otkupljeno mlijeko ili premije za mlijeko.

Podjela stočne hrane počela je nekoliko dana pred izbore, a tada su stigle i prve direktne optužbe da se hrana dijeli "odabranima". Naime, Slavko Drobniak iz Pljevalja je izjavio da su pojedine stočare iz njegovog kraja zvali iz Službe za selekciju stoke kako bi ih obavijestili o podjeli hrane, a da je on zaobiden, iako ima veliku farmu ovaca i krava.

Takođe, ovo Ministarstvo je krajem septembra odobrilo kredite za korišćenje solarne energije na katunima, za 104 domaćinstva. Javni poziv za ove kredite bio je objavljen od 4. jula do 17. avgusta.

Studija slučaja 7: Besplatni udžbenici za sigurne glasače

Početkom septembra, Aleksandra Klikovac iz Zete, prigradskog naselja u Podgorici, javno je progovorila o načinu na koji se dijele besplatni udžbenici djeci takozvanih ranjivih porodica. Ona je optužila predsjednika Mjesne zajednice Vukovci Ponari da pravi spiskove i dijeli besplatne udžbenike isključivo onim porodicama čiji se članovi obavežu da će na parlamentarnim izborima glasati vladajuću koaliciju. Klikovac je rekla da su za njeno troje djece uskraćeni udžbenici, iako je ona korisnik materijalnog obezbjeđenja porodice i ostvaruje pravo na tu pomoć.

Predsjednik Mjesne zajednice je prvo saopštio imena osoba koje su zadužene za podjelu udžbenika, i potkrijepio sumnje da Demokratska partija socijalista preko mjesnih zajednica, kao svojih partijskih ćelija, umjesto socijalno ugroženima besplatne komplete udžbenika dijeli porodicama čiji će članovi glasati za tu partiju na parlamentarnim izborima. Istog dana ministar rada i socijalnog staranja, Suad Numanović je saopštio da se raspodjela besplatnih udžbenika odvija isključivo po spiskovima centara za socijalni rad⁸¹. Dan kasnije, predsjednik Mjesne zajednice je demantovao sebe rekavši da preko te mjesne zajednice nikada nije vršena raspodjela besplatnih kompleta udžbenika⁸².

Vladin program dodjele udžbenika odnosi se na podjelu besplatnih knjiga djeci osnovnih i srednjih škola čije su porodice socijalno ugrožene, ili su bez roditeljskog staranja, ili pohađaju posebne vidove obrazovanja. Ovaj Program se odnosi i na romsku populaciju.

Vlada je prošle godine opredijelila oko 640 hiljada eura za nabavku besplatnih udžbenika. Međutim, ministar rada i socijalnog staranja je saopštio da je ove godine za ovu namjenu određeno čak 900 hiljada eura. Inače, ove godine je po prvi put roditeljima isplaćivan novac umjesto kompleta knjiga. Vlada je ovakav potez obrazložila time da je riječ o radnim udžbenicima, iako je ista situacija bila i prošlih godina, ali novac nikada nije direktno isplaćivan na ruke.

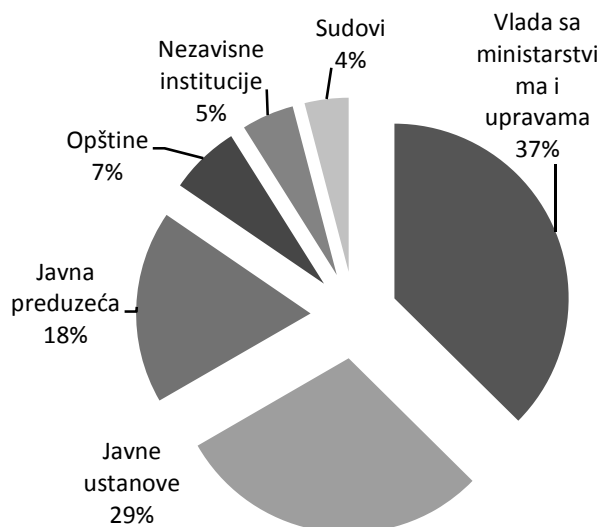
⁸¹ Dnevni list „Vijesti“ od 23.08.2012. „DPS krenuo u kampanju: Dijele udžbenike za glas“

⁸² Dnevni list „Vijesti“ od 24.08.2012. „Radičević: Ni moj kum iz DPS-a ne zna za spiskove“

4. NEZAKONITO ZAPOSŁJAVANJE U TOKU KAMPANJE

Prema zvaničnoj statistici, skoro 50.000 radno sposobnih građana je bez posla⁸³, pa je zapošljavanje jedan od najboljih načina da se, ne samo pojedinci već i njihove kompletne porodice, privole da glasaju za onu političku partiju koja im je omogućila da dođu do radnog mjesta. Zakon o finansiranju političkih partija zabranjuje oglašavanje konkursa i zapošljavanje na državnom i lokalnom nivou u periodu od raspisivanja do održavanja izbora, i to na određeno vrijeme i po ugovoru o djelu⁸⁴.

MANS je praćenjem zloupotreba tokom izborne kampanje otkrio ukupno 123 slučaja oglašavanja radnih mjesta suprotno Zakonu, uglavnom za potrebe Vlade i javnih ustanova. Studije slučaja predstavljene u ovom poglavlju pokazuju da se zloupotrebom zapošljavanja na organizovan način bavio i sam državni vrh, na čelu sa predsjednikom Vlade, ne libeći se da u te svrhe koristi i kredite međunarodnih finansijskih organizacija. Ipak, za ove zloupotrebe ni jedna institucija nije nadležna, pa niko nije snosio odgovornost.

Grafik 1: Konkursi za radna mjesta

Praćenjem crnogorskih medija u periodu od raspisivanja do održavanja izbora identifikovali smo ukupno 123 slučaja u kojima su institucije suprotno Zakonu o finansiranju političkih partija raspisivale oglase za radna mjesta na određeno vrijeme, uključujući i pripravnička radna mjesta. Najveći broj oglasa bio je raspisan za potrebe Vlade - skoro 40%, zatim za potrebe javnih ustanova - blizu 30% i za potrebe javnih preduzeća - preko 15%. Najmanje konkursa bilo je raspisano za sudove - manje od 5%.

Zakon propisuje kaznu za svako odgovornu osobu lice u institucijama koje oglosi radno mjesto ili zaposli neko lice, u iznosu od 200 do 2,000 eura. Na osnovu toga, podnijeli smo ukupno po 56 prijava DIK-u, DRI-ju i VDT-u, ali bez rezultata⁸⁵.

⁸³ Podaci MONSTAT-a iz septembra 2012. godine.

⁸⁴ Jedino dozvoljeno zapošljavanje radnika jeste ono na neodređeno vrijeme, pošto je korišćenje ovog instrumenta zarad benefita u izbornim kampanjama veoma rijetko. Naime, svima koji se zaposle na neodređeno vrijeme u državnoj ili lokalnim administracijama pripadaju veliki benefiti po osnovu Zakona o radu, uključujući i otpremnine ukoliko ostanu bez radnog mjesta. Ovo je razlog zašto ni jedna vlast ovaj mehanizam nije pretjerano koristila kako bi uticala na izborni rezultat, obzirom da je tendencija da se najveći broj ljudi zapošljenih tokom izbora otpusti nakon što se izbori završe, i to danom isticanja vremena trajanja njihovih ugovora. U ovom slučaju, državne i lokalne vlasti nisu bile u obavezi da isplate bilo kakve otpremnine ovim radnicima.

⁸⁵ Kako je navedeno u Poglavlju 1: Pravni okvir, ni Državna izborna komisija, ni Državna revizorska institucija, prema sopstvenom tumačenju, nisu nadležne da obezbijede sprovođenje ovih odredbi, dok tužilaštvo nije dostavilo odgovor do zaključenja ovog izvještaja.

Među prijavljenima je Zavod za zapošljavanje Crne Gore koji je u periodu od raspisivanja parlamentarnih izbora oglašavao slobodna radna mjesta u Crnoj Gori u pojedinim javnim ustanovama, javnim preduzećima, opštinama i ministarstvima⁸⁶.

MANS je prijavio i Upravu za kadrove Crne Gore, koja je u ime drugih institucija, u oglasima koje je objavio Zavod, ali i na svom sajtu oglašavala slobodna radna mjesta. Uprava je na sajtu, u ime drugih državnih organa, oglasila potrebu za zapošljavanjem na ukupno 53 radna mjesta od čega je 12 bilo predviđeno za pripravnike, od čega 41 za potrebe Vlade, ministarstava i uprava, šest konkursa za javne ustanove, pet konkursa za nezavisne institucije i jedan za sudove.

Sama ministarstva su u predizbornom periodu raspisala konkurse i za još pet radnih mjesta, javna preduzeća za 22 radna mjesta od kojih je pet bilo rezervisano za pripravnike, a opštine za osam, što je MANS takođe prijavio nadležnim organima. Prijavama su obuhvaćene i javne ustanove koje su oglasile potrebu za ukupno 30 radnih mjesta.

Sudovi su u istom periodu oglasili potrebu za četiri radna mjesta, a konkurs za jedno radno mjesto je raspisala i Komisija za sprječavanje sukoba interesa, za koje smo takođe podnijeli prijave.

Četiri javne ustanove su, nakon što je MANS objavio u medijima da je podnio inicijative nadležnim državnim organima, poništile oglase za ranije oglašena radna mjesta, priznajući da su prekršile zakon.

U aneksu 2 izvještaja dat je pregled konkursa za radna mjesta koji su bili raspisani tokom predizborne kampanje.

Studija slučaja 8: Zapošljavanje visokoškolaca

Kada je početkom 2012. godine donosila godišnji program rada, Vlada Crne Gore njime nije planirala donošenje zakona koji bi mnogim svršenim visokoškolcima omogućio da odrade pripravnički staž. Ovo pitanje za Vladu je postalo urgentno tek u junu, kada je bilo izvjesno da će na jesen biti organizovani vanredni parlamentarni izbori.

Vlada je tada utvrdila predlog zakona, kojim je planirala da za 4,5 hiljada visokoškolaca obezbijedi devetomjesečni pripravnički staž u državnom ili privatnom sektoru. Prema zamisli njenih zvaničnika, za ovu namjenu potrebno je deset miliona eura, koji će biti obezbijeđeni tek u Budžetu za 2013. godinu, kada bi i počelo zapošljavanje.

Ovaj zakon je, ipak, po skraćenom postupku usvojio crnogorski parlament i stupio je na snagu 19. jula, odnosno 12 dana prije nego što su raspisani parlamentarni izbori.

Uprkos činjenici da je u toku predizborna kampanja, Vladine institucije Uprava za kadrove i Zavod za zapošljavanje objavili su 10. septembra pozive državnim organima i poslodavcima za učešće u programu stručnog osposobljavanja visokoškolaca. Poziv je bio otvoren do 15. Oktobra, dan nakon održavanja izbora, nakon čega je najavljeno da će biti sprovedene naredne faze, uključujući prijave kandidata, njihov izbor i početak rada.

---

⁸⁶ Zavod za zapošljavanje Crne Gore je oglase objavljivao u dnevnim listovima "Dan" i "Pobjeda".

Odmah nakon objave poziva u promociju programa se uključila većina ministara, u špicu predizborne kampanje. Tako su tokom posjeta opštinama, u radno vrijeme, o trošku poreskih obveznika, posao visokoškolcima obećavali premijer Igor Lukšić, ministar rada Suad Numanović, ministarka za nauku Sanja Vlahović, pa čak i ministar održivog razvoja Predrag Sekulić.

MANS je u vezi ovog slučaja, zbog zloupotrebe službenog položaja, podnio 12. oktobra krivične prijave protiv premijera Igora Lukšića, te direktorica Zavoda za zapošljavanje Vukice Jelić i Uprave za kadrove Svetlane Vuković, inače, supruga višegodišnjih poslanika vladajuće Demokratske partije socijalista Zorana Jelića i Miodraga Vukovića.

Studija slučaja 9: Nova radna mjesta kroz kredit Evropske investicione banke

Uz program za zapošljavanje visokoškolaca, Vlada Crne Gore i njeni ministri su tokom izborne kampanje udarno promovisali još jedan projekat za otvaranje novih radnih mjesta. Riječ je o projektu za kreditiranje privrednika, ukupne vrijednosti 50 miliona eura, za koji će sredstva obezbijediti Evropska investiciona banka. Čitav projekat se realizuje posredstvom vladinog Investiciono-razvojnog fonda pod nazivom „Preduzetništvo na Vašem pragu“.

U jeku izborne kampanje, za tačno 20 dana (od 24. septembra do 12. oktobra), predstavnici Investiciono-razvojnog fonda, Ministarstva poljoprivrede, Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Zavoda za zapošljavanje posjetili su sve crnogorske opštine kako bi predstavili ovaj projekat.

Ugovor o kreditnom aranžmanu od 50 miliona eura sa Evropskom investicionom bankom potpisan je 10. oktobra, kada je saopšteno da će novac biti plasiran u dvije tranše od po 25 miliona eura. Dakle, vladini zvaničnici su u kratkom roku i prije izbora posjetili svaki grad, kako bi promovisali kredite prije nego što je uopšte i potpisan ugovor o kreditnom aranžmanu iz koga će sredstva biti raspoloživa tek za nekoliko mjeseci.

Potpisivanju ugovora sa Evropskom investicionom bankom, uz ministre finansija Milorada Katnića i održivog razvoja Predraga Sekulića, prisustvovao je i premijer Igor Lukšić, ali i čelnici Direkcije za saobraćaj Veselin Grbović i Direkcije javnih radova, Žarko Živković, iako njihovi poslovi nijesu nikako povezani sa dodjelom kredita privrednicima. Četiri dana uoči parlamentarnih izbora, Vlada je iskoristila potpisivanje ugovora, i uopšte čitav projekat za otvaranje novih radnih mjesta, za predizbornu promociju političkih partija na vlasti.

5. DONACIJE PRIVATNIH KOMPANIJA

Sudeći po zvaničnim izvještajima političkih partija, samo jedna privatna firma je uplatila donaciju jednoj opozicionoj političkoj partiji⁸⁷. Razlog za tako neobičnu praksu se može tražiti u novom Zakonu o finansiranju političkih partija koji donatorima partija zabranjuje da učestvuju u postupku javnih nabavki, a firmama koje su u prethodnom periodu dobijale na državnim tenderima zabranjuje da finansiraju partije⁸⁸.

Studije slučaja date u ovom poglavlju pokazuju da je neprecizan Zakon doveo je do toga da, po prvi put, u Crnoj Gori postoji praksa da privatne kompanije, koje su dobijale na velikim državnim tenderima, umjesto političkim partijama, kako je to ranije bio slučaj⁸⁹, donacije daju - "državi".

Na taj način one daju indirektnu podršku vladajućim partijama, čiji čelnici otvaraju završene objekte i kojima se pripisuju "zasluge". Poseban kuriozitet predstavlja činjenica da su "poklonjeni" infrastrukturni projekti suprotni važećem zakonodavstvu u oblasti javnih nabavki.

Studija slučaja 10: Donacije kompanije "Bemax"

Građevinska firma „Bemax“ koja je u proteklih nekoliko godina dobila oko 70 državnih poslova ukupne vrijednosti oko 137 miliona eura, je tokom izborne kampanje u Bijelom Polju, Kolašinu i Podgorici „donirala“ izgradnju nekoliko lokalnih puteva i drugih objekata, dok su svečanosti povodom završetka radova iskorištene kao izborne promocije Demokratske partije socijalista.

Sve je urađeno uz svesrdno odobravanje lokalne uprave, iako je to suprotno Zakonu o javnim nabavkama koji predviđa da se ni jedan infrastrukturni objekat ne može izgraditi bez javnog tendera.

Uprkos ovim zakonskim ograničenjima, „Bemax“ je u Bijelom Polju izgradio podzemni pružni prelaz i dvije trotoarske staze kroz dva prigradska naselja, saopštavajući da je uložio ukupno oko 200 hiljada eura. Pet dana uoči izbora organizovana je svečanost povodom završetka radova, a vrpca je presjekao ministar prosvjete Slavoljub Stijepović, uz prisustvo gradonačelnika Bijelog Polja Aleksandra Žurića i direktora Direkcije za saobraćaj Veselina Grovića, funkcionera Demokratske partije socijalista.

---

⁸⁷ U izvještajima o priložima političkih partija koji su objavljeni na sajtu DIK-a do 18. oktobra 2012. godine navodi se da je samo Pozitivna Crna Gora dobila nenovčani prilog od kompanije „Water group“ u iznosu od 100,25 eura.

⁸⁸ Zakon o finansiranju političkih partija predviđa da privatne kompanije, odnosno pravna lica, mogu da doniraju političkim partijama i drugim podnosiocima izbornih lista do 10.000 eura za troškove predizborne kampanje. Ipak, uslov koji pravna lica moraju zadovoljiti je da unazad dvije godine od datuma davanja donacije nisu bila u ugovornom odnosu sa državnim institucijama na nacionalnom ili lokalnom nivou, uključujući i ugovore po osnovu javnih nabavki roba i usluga. Pored toga, Zakon zabranjuje pravnim licima koja su dala donaciju da dvije godine nakon toga učestvuju u postupku javnih nabavki i sklapaju ugovore sa državnim institucijama. Pomenuti uslovi i zabrane se odnose i na donacije fizičkih lica koja su povezana sa takvim pravnim licima. (npr. vlasnici, osnivači, ovlašćeni zastupnici, članovi upravnih odbora i sl). Detaljnije informacije su date u Poglavlju 1: Pravni okvir

⁸⁹ Na primjer, vladajuću Demokratsku partiju socijalista je u prethodnoj kampanji kompanija Ljetopis Automotive d.o.o. finansirala sa 10.000 eura, a ta kompanija je u periodu 2008. - 2010. godina dobila više tendera državnih institucija, vrijednih preko 24 miliona eura.

„Bemax“ je u avgustu „donirao“ i rekonstrukciju jednog puta u Kolašinu. Nakon završetka posla, gradonačelnik tog grada Darko Brajušković, takođe član Demokratske partije socijalista, izjavio je da se nada da „Bemaxova“ mehanizacija „neće ni odlaziti“ iz njihovog grada.

Ova kompanija je i u Podgorici rekonstruisala jedan lokalni put, u naselju Farmaci, čija je obnova najavljivana još prije nekoliko godina. I u ovom slučaju je izbjegnuto javni tender.

Zbog zloupotrebe službenih ovlašćenja i kršenja Zakona o javnim nabavkama, MANS je podnio krivične prijave protiv gradonačelnika u ova tri grada, ali odgovora od tužilaštva nije bilo, sve do zaključenja ovog izvještaja.

Studija slučaja 11: Donacije kompanija "Čelebić" i "Gradnja promet"

Firme „Čelebić“ i „Gradnja promet“ su takođe tokom izborne kampanje izvodile infrastrukturne radove kao „donacije“ i mimo javnog tendera.

Firma „Čelebić“ je u Podgorici rekonstruisala put u Berima, koji je koštao oko 100 hiljada eura. Osnivač te kompanije je Tomislav Čelebić, koji je povezan sa predsjednikom Demokratske partije socijalista, Milom Đukanovićem, kroz vlasništvo u privatnom univerzitetu. Prema MANS-ovim podacima, „Čelebić“ je u proteklih nekoliko godina samo iz budžeta Glavnog grada dobila oko 25 miliona eura za dva posla, a u istom periodu ukupan iznos sredstava dobijenih iz budžeta državnih organa je preko 56 miliona eura.

SEKRETAR ZA KOMUNALNE POSLOVE I SAOBRAĆAJ MIOMIR M. MUGOŠA OBIŠAO GRADILIŠTE PUTA U BERIMA
Polu kilometra za deset dana
R ekonstrukcija dijela puta Beri - Krusi biće završena za desetak radnih dana ukoliko vremenski uslovi dozvole. Trenutno se nasipa put i priprema teren za asfaltiranje. Da će put biti brzo završen juče je saopštio Miodir M. Mugoša, sekretar za komunalne poslove i saobraćaj, koji je obišao gradilište. Rekonstrukcija dijela puta, u dužini od 510 metara je donacija firme „Čelebić“ Mjesnoj zajednici Lješkopolje. Izgradnja prve faze puta Beri - Krusi, kako je saopštio Mugoša, ugovorena je 2009. godine.

Kompanija „Gradnja promet“ je „donirala“ rekonstrukciju puta ka Danilovgradu, dok im je Glavni grad obezbijedio gorivo za mašine⁹⁰. I ovu firmu karakteriše veliki broj poslova sa Glavnim gradom vrijednih oko 17 miliona eura.

MANS je podnio krivične prijave protiv odgovornih lica i u ovim slučajevima, ali odgovora od tužilaštva nije bilo.

Studija slučaja 12: Planinarski dom

Privatne kompanije „Bemax“, „Ramel“, „Libro“, „Viking“, AD „Mehanizacija i programat“, „WHM“, „Mi-Rai“ i „Top Fors Sistem“ donirale su sredstva za izgradnju planinarskog doma „Javorak“ u Nikšiću. Pored Bemax-a, i firma „Mehanizacija i programat“ je dobila preko 1,8 miliona eura, a „Ramel“ preko 300.000 eura iz državnog budžeta kroz javne tendere.

Premijer Lukšić je u toku izborne kampanje obišao gradilište.

Stari objekat planinarskog doma je izgorio još 2007. godine, a od 2010. gradonačelnik Nikšića, inače iz Demokratske partije socijalista, je obećavao izgradnju nove zgrade, ali je prije izbora, o trošku opštine iskopana samo rupa za temelje. Posao su, u toku predizborne kampanje privede kraju privatne kompanije.

⁹⁰ Više o ovom slučaju u poglavlju 6: Otvaranje (ne)završenih infrastrukturnih objekata

6. OTVARANJE (NE)ZAVRŠENIH INFRASTRUKTURNIH OBJEKATA

Studije slučaja date u ovom poglavlju pokazuju da su u predizbornom periodu funkcioneri partija na vlasti prekršili niz zakona pustivši u upotrebu nezavršene infrastrukturne projekte, čije korišćenje može ugroziti bezbjednost i živote građana. Iako su svi ti objekti građeni novcem poreskih obveznika, na svečanostima povodom otvaranja su predstavljeni kao uspjesi ne samo Vlade Crne Gore, već prvenstveno političkih partija koje je čine. Ovo poglavlje sadrži i konkretan primjer takozvane kupovine glasova kroz izgradnju putne infrastrukture.

Studija slučaja 13: Pruga Nikšić-Podgorica

Premijer Igor Lukšić je 1. oktobra, odnosno dvije sedmice prije održavanja parlamentarnih izbora, otvorio prugu Nikšić-Podgorica, iako ta saobraćajnica nema upotrebnu dozvolu⁹¹ i kao takva nije bezbjedna za prevoz putnika. Na samoj pruzi su od jula, kada je postalo jasno da će izbori biti održani na jesen, intenzivirani završni radovi. Inače je rekonstrukcija pruge, vrijedna 70 miliona eura, trajala još od 2006. godine, a njen brzi završetak najavljivan je više puta, poput onog uoči parlamentarnih izbora 2009. godine ili lokalnih izbora godinu kasnije.

Neposredno uoči ovogodišnjih izbora, direktor željezničkog preduzeća Zarija Franović, koji je istaknuti funkcioner vladajuće Demokratske partije socijalista, prvo je najavio otvaranje pruge za 15. septembar, a zatim je datum otvaranja pomjerio za 1. oktobar.

U namjeri da omogući da vozovi što prije počnu da saobraćaju, Franovića nije spriječilo to što radovi na jednom dijelu pruge, na kojem postoji opasnost od klizišta, kao i pružni prelazi nijesu završeni, te naročito to što nadležno ministarstvo nije izdalo upotrebnu dozvolu za rad. Štaviše, direktor željezničkog preduzeća je četiri dana prije otvaranja, podnio ministarstvu zahtjev za izdavanje građevinske dozvole za pružne prelaze, kao i poseban zahtjev za izdavanje upotrebne dozvole.

Handwritten request for a construction permit. The document is from the Ministry of Sustainable Development and Tourism (Ministarstvo održivog razvoja i turizma) of the Government of Montenegro (Vlada Crne Gore). The subject is 'Zahtjev za dobijanje građevinske dozvole' (Request for a construction permit). The text asks for a construction permit for the installation of signal and telecommunication equipment on the Nikšić-Podgorica railway line.

Zahtjev za građevinsku dozvolu

Handwritten request for an operating permit. The document is from the Ministry of Sustainable Development and Tourism (Ministarstvo održivog razvoja i turizma) of the Government of Montenegro (Vlada Crne Gore). The subject is 'Zahtjev za izdavanje upotrebne dozvole za radove na gornjem i donjem stroju pruge i putnim prelazima pruge Nikšić - Podgorica' (Request for an operating permit for work on the upper and lower track machinery and crossings of the Nikšić - Podgorica railway line).

Zahtjev za upotrebnu dozvolu

I pored toga što nijesu ispunjeni zakonski uslovi, pruga Nikšić-Podgorica je otvorena za saobraćaj 1. oktobra, na svečanosti kojoj su prisustvovali premijer Lukšić i više Vladinih zvaničnika, uz brojne pristalice vladajuće partije. Zbog očiglednog i svjesnog kršenja zakonskih propisa u ovom slučaju, MANS je protiv Zarije Franovića 3. oktobra podnio krivičnu prijavu, ali odgovora tužilaštva nije bilo.

⁹¹ Upotrebna dozvola se dobija nakon tehničkog pregleda objekata, kao dokaz da su radovi izvedeni u skladu sa standardima i da je objekat bezbjedan, te se može staviti u funkciju.

Studija slučaja 14: Put ka opštini Danilovgrad

Četiri dana uoči izbora, podgorički zvaničnici organizovali su svečanost povodom otvaranja nezavršenog puta ka Danilovgradu. Ispostavilo se da je dionicu puta, koja vodi uz rijeku Moraču, rekonstruisala privatna firma „Gradnja promet“ kao svoju donaciju⁹², pri čemu je Glavni grad obezbijedio gorivo za mašine. Ovo znači da je u konkretnom slučaju izostao po zakonu obavezni postupak javne nabavke.

Postupajući po ovom slučaju, MANS je utvrdio da su sporni radovi počeli već u junu, a da je građevinska dozvola izdata krajem jula, pa je privatni investitor počinio i krivično djelo nelegalne gradnje. Takođe smo utvrdili i da je sama građevinska dozvola izdata nezakonito, jer su pojedini prateći dokumenti izdati naknadno.

Gradonačelnik Podgorice Mimor Mugoša, funkcioner Demokratske partije socijalista, je početkom septembra obišao lokaciju spornog puta, kada je najavio da će saobraćajnica biti brzo otvorena. Mugoša je tada saopštio i da će uskoro biti raspisan tender za potporne zidove, a da će nastavak izgradnje puta biti planiran u lokalnom budžetu za narednu godinu.

Uprkos tome što se radilo o nezavršenom putu, kojim nije omogućeno bezbjedno saobraćanje vozilima, on je otvoren 10. oktobra. U najavi za otvaranje puta iz Biroa za informisanje Glavnog grada je saopšteno da su se „završetkom uklanjanja stijenske mase stekli uslovi da se trasa otvori za zaobraćaj“.

Fotografije sa terena pokazuju da se radi o potpuno nezavršenom putu i očito je da je njegovo otvaranje iskorišteno u predizborne svrhe Demokratske partije socijalista, kako bi se građanima prikazala još jedna navodna uspješna investicija.

MANS je u vezi ovog slučaja podnio krivične prijave protiv gradonačelnika Miomira Mugoše i nekoliko lokalnih zvaničnika, zbog kršenja više zakona, kao i zloupotreba državnih resursa u izborne svrhe, ali odgovora tužilaštva nije bilo.

Studija slučaja 15: Podgorički bazar

Nekoliko dana uoči izbora, u Podgorici je otvoren još jedan nezavršeni objekat - veliki tržni centar „Bazar“. Svečanost povodom otvaranja ovog objekta upriličena je 8. oktobra, a prisustvovao joj je veći broj funkcionera vladajuće Demokratske partije socijalista, uključujući čak i predsjednika države Filipa Vujanovića. Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša, koji je presjekao svečanu vrpcom, nije sporio da se otvara djelimično završeni objekat. Naime, na svečanosti je saopšteno da drugi sprat „Bazara“ nije završen, ali je objekat ipak otvoren.

⁹² Detaljnije informacije su date u poglavlju 5: Donacije privatnih kompanija

Studija slučaja 16: Asfaltom do glasova

Da se izgradnja infrastrukturnih objekata koristi u cilju dobijanja glasova nedvosmisleno potvrđuje primjer beranskog zaseoka Strane čiji mještani su se obratili Vladi tražeći da im pomogne u rješavanju problema putne infrastrukture sa kojim su već godinama suočeni. Tim povodom ih je posjetio potpredsjednik Demokratske partije socijalista, Svetozar Marović i predsjednik opštine Berane, Vuka Golubović, iz iste partije, i saopštili da će riješiti njihov problem i to za par dana.

Nakon toga, mještani su u pismu Vladi najavili, da će njih 100, od 110 koliko ih je upisano u birački spisak, prvi put podržati vladajuću koaliciju, jer je jedino "ova vlast obratila pažnju na njihove probleme". Inače, Krivični zakonik propisuje da će se onaj ko zahtijeva ili prihvati poklon da glasa u korist određenog lica kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

U finišu izborne kampanje lokalne uprave naročito su intenzivirale sitne infrastrukturne radove, poput asfaltiranja i sanacije puteva ili izgradnje seoskih vodovoda. Shodno javno objavljenim podacima, zabilježene su čak 22 ovakve investicije, za koje je novac obezbijeđen iz budžeta lokalnih uprava, a nerijetko i donacijama privatnih, građevinskih firmi.

Tako su gradski i prigradski putevi asfaltirani u Podgorici, Baru, na Cetinju i Žabljaku, Herceg Novom, Mojkovcu, Kolašinu, Bijelom Polju ili Plavu. Zabilježeno je da je za sanaciju seoskih puteva u Mojkovcu korištena mehanizacija koju je donirala Evropska unija, dok su u Kolašinu, Bijelom Polju, ali i Podgorici firme "Bemax", "Čelebić" i "Gradnja promet" donirale izgradnju nekoliko saobraćajnica⁹³. Tamo gdje se u izbornu utakmicu nijesu uključile privatne firme, angažovana su opštinska preduzeća za puteve. Nijesu poznate vrijednosti ovih investicija.

Osim saobraćajnica, gradski oci su zbog izbora posebnu pažnju posvetili seoskom stanovništvu, kojem su dominantno obećavali rješavanje pitanja snadbijevanja vodom.

Tako je ministar poljoprivrede Tarzan Milošević u dva nikšićka sela ozvaničio završetak izgradnje vodovoda, dok je gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša, u nekoliko sela koja pripadaju Glavnom gradu, takođe obećavao rješavanje ovog problema.

Istovremeno, tokom kampanje je ozvaničena najava i nekoliko potpuno novih investicija, poput izgradnje dječjeg vrtića u Bijelom Polju, donacije države Azerbejdžan, što je, prema riječima čelnika Vlade, kruna uspješno zaključenog posla na javnom tender na kome je pobijedila kompanija iz te zemlje.

Takođe je najavljena izgradnja fudbalskog terena u Kolašinu, kao i Eko sitija u Bjelopavlićima, u Danilovgradu, za socijalno ugrožena lica.

⁹³ Detaljnije informacije su date u Poglavlju 5: Donacije privatnih kompanija

7. DRŽAVNI FUNKCIONERI I KAMPANJA

Zakonom o finansiranju političkih partija je zabranjeno angažovanje državnih funkcionera i zaposlenih u javnom sektoru u toku radnog vremena na aktivnostima izborne kampanje.

To nije spriječilo funkcionere Vlade da u toku kampanje permanentno i intenzivno zloupotrebljavaju državne resurse odlazeći u posjete lokalnim samouprava sa ciljem promocije njihovih političkih partija. Jedan od ministara je to otvoreno priznao, ali nije snosio nikakve zakonske posljedice, jer su se sve institucije proglasile nenadležnim za procesuiranje ovog kršenja zakona.

Od 31. jula do 12. oktobra 2012. godine, koliko je trajala predizborna kampanja, premijer Igor Lukšić i većina ministara iz njegovog kabineta ostvarila je, tokom radnog vremena, najmanje 65 posjeta crnogorskim opštinama. Prvog dana kampanje je zabilježena jedna ministarska posjeta, u avgustu četiri, u septembru ih je bilo 27, dok su za 11 dana u oktobru zabilježene čak 34 posjete lokalnim samoupravama od strane premijera i njegovih ministara.

U obilasku 21 crnogorske opštine Vladini zvaničnici su otvarali završene, jednako kao i nezavršene objekte, označavali početke gradnje infrastrukturnih projekata, čak i onih koji su davno trebali da budu završeni, ali i obećavali nova radna mjesta studentima i kredite preduzetnicima.

Premijer Igor Lukšić i ministar rada i socijalnog staranja Suad Numanović su imali najveći broj posjeta - po 11 u posmatranom periodu.

Lukšić je uglavnom otvarao objekte, uključujući čak i jednu trafostanicu, u društvu gradonačelnice Marije Čatović, iz iste političke partije. Numanović je uglavnom promovisao vladin Program za zapošljavanje visokoškolaca. Tokom kampanje je zabilježena i njegova posjeta Bukovici i najava izgradnje stanova za povratnike, kojom prilikom mu je društvo pravio crnogorski predsjednik Filip Vujanović.

Na drugom mjestu po broju posjeta su bili ministri poljoprivrede Tarzan Milošević i održivog razvoja Predrag Sekulić. Ministar Milošević je farmerima obećavao nabavku sijena i stočne hrane po povoljnim uslovima, a zabilježeno je da je prilikom obilaska katuna na planini Bjelasici poljoprivrednicima dijelio stočnu hranu iz kontigenta koji je obezbijedila Vlada. Sa druge strane, ministar Sekulić je jedini Vladin zvaničnik koji je otvoreno priznao da kao ministar agituje za Demokratsku partiju socijalista tokom radnog vremena.

Od ostalih članova Vlade Crne Gore, zapaženiju ulogu imali su ministri finansija Milorad Katnić sa osam posjeta, zdravlja Miodrag Radunović sa šest, te ekonomije Vladimir Kavarić i ministar prosvjete Slavoljub Stijepović sa po tri posjete.

Kao kuriozitet je zabilježeno nekoliko obilazaka, gdje prisustvo resornih ministara nije imalo nikakvog smisla u odnosu na događaj koji je organizovan.

Tako je šef diplomatije Nebojša Kaluđerović prisustvovao potpisivanju ugovora o izgradnji sportske hale na Žabljaku, ministar zdravlja potpisivanju ugovora o prodaji mljekare u Beranama, a ministar pravde Duško Marković je u Rožajama razgovarao o statusu studenata i regionalnom razvoju.

Studija slučaja 17: Ko prizna sve mu se prašta

Štaviše, ministar održivog razvoja i turizma Predrag Sekulić je u odgovoru na novinarsko pitanje da li je njegova posjeta Zeti dio predizborne kampanje, odgovorio da je u izbornoj kampanji već tri i po godine.

“Dvije godine sam bio u parlamentu... Tada sam bio u vrlo intenzivnoj kampanji, jer sam objašnjavao građanima zašto je dobro što su glasali za pobjedničku koaliciju. To isto radim već godinu i po kao ministar”, kazao je Sekulić.

Odgovarajući na pitanje kada je posljednji put posjetio Zetu, Sekulić je kazao da je bio “vrlo prisutan” kada je bila kampanja za lokalne izbore.

Protiv njega nije pokrenut postupak, niti je snosio posljedice, iako Zakon o finansiranju političkih partija eksplicitno zabranjuje angažovanje državnih funkcionera u javnom sektoru u toku radnog vremena na aktivnostima izborne kampanje. Državna izborna komisija, Državna revizorska institucija i Vrhovno državno tužilaštvo su se proglasili nenadležnim za postupanje po prijavi MANS-a koja se odnosila na ovaj slučaj, pa niko u državi nije nadležan da procesuirá ministra Sekulića zbog očiglednog kršenja zakona koje je sam javno priznao.

Studija slučaja 18: Otvaranja novih - starih gradilišta

Tokom izborne kampanje Vladini zvaničnici obilježili su početak realizacije nekoliko većih infrastrukturnih objekata, koje karakteriše to što se godinama potencira njihov završetak.

Tako je premijer Igor Lukšić u Herceg Novom ozvaničio projekat izgradnje vodovodne i kanalizacione mreže, vrijedan 18,5 miliona eura. Međutim, još 2007. godine je najavljeno da će problem otpadnih voda u ovoj opštini uskoro biti riješen. Odnosno, taj projekat je već trebao da bude završen, a ne da se tek započinje njegova izgradnja.

Ozvaničenju „novih“ radova u Herceg Novom, uz premijera Lukšića, prisustvovala su i dva ministra iz njegovog kabineta - Predrag Sekulić, koji je zadužen za resor turizma i održivog razvoja i Milorad Katnić, koji rukovodi sektorom finansija. Interesantno je da je na novinarsko pitanje da li je ceremoniji prisustvovao u okviru predizborne kampanje, Lukšić rekao da je to „dio konzistentne kampanje koja ne traje mjesec, već četiri, odnosno osam godina“.

Vladini zvaničnici su, uoči izbora, i u Kotoru ponovo aktuelizovali nekoliko projekata na čiju se realizaciju čeka godinama. Riječ je o izgradnji žičare od tog primorskog grada do Cetinja i lifta ka kotorskoj tvrđavi, što se najavljuje još od 2005. godine, te projekta zaobilaznice oko grada, što se kao ideja pominje još od davne 1998. godine. Po ovim pitanjima do sada ništa konkretno nije urađeno.

Za još jedan objekat, na kojem su radovi godinama obustavljeni, obećan je završetak. Naime, u Kolašinu je ministar rada Suad Numanović najavio završetak zgrade za socijalno ugrožene, čija je izgradnja počela još 2006. godine. Tokom posjete Numanović nije precizirao iz kojih će izvora biti obezbijedena sredstva za nastavak radova, pa je to podstaklo sumnje da se radi o samo još jednom predizbornom obećanju.

U predizbornom periodu je započela i sanacija puta Farmaci-Grbavci, iako su još u martu prošle godine potpisana dokumenta na osnovu kojih su trebali da započnu radovi. Ministar poljoprivrede, Tarzan Milošević je konstatovao da je „riječ o problemu čije rješenje ne smije dočekati početak zime, jer bi posljedice bile katastrofalne“, pa je sanacija je tek dvadesetak dana prije izbora.

Takođe, u Danilovgradu je uz jednog drugog ministra, ovog puta ministra zdravlja Miodraga Radunovića, samo tri dana uoči izbora, najavljen nastavak gradnje fabrike lijekova. Radovi na tom objektu bili su obustavljeni tri godine.

U istom gradu zabilježeno je otvaranje puta od manastira Ždrebaonik do Ostroga. Kuriozitet je da je ovaj put građen nevjerovatnih 13 godina i njegovo otvaranje je nekoliko puta odlagano, da bi konačni završetak bio obilježen 10. oktobra, odnosno četiri dana prije izbora.

8. PRITISCI NA ZAPOSLENE

Povreda slobode opredjeljenja pri glasanju je krivično djelo za koje je predviđena novčana ili kazna zatvora do jedne godine. Niz konkretnih primjera datih u ovom poglavlju navode na sumnju da su u predizbornom periodu postojali pokušaji da se na zaposlene u javnim institucijama i državnim firmama, ali i privatnim kompanijama, utiče kako bi podržali vladajuću koaliciju, a te navode je potkrijepilo i nekoliko svjedoka. Tužilaštvo navodi da su istrage u toku, ali ni mjesec dana kasnije, rezultata nema.

Studija slučaja 19: Spiskovi u javnim institucijama i državnim firmama

Sredinom septembra opoziciona Socijalistička narodna partija je optužila kompaniju "Budvanska rivijera", u većinskom državnom vlasništvu, da je uoči izbora napravila spiskove radnika po političkoj pripadnosti, sa ciljem vršenja pritiska na njih da glasaju za vladajuću koaliciju.

Prema podacima koje su objavili mediji, u spiskovima se navodi kojim radnikom treba obaviti razgovor, obilježeni su zaposleni koji "ne smiju da izađu na izbore".

U posebnim kolonama označeni su radnici na osnovu političkog opredjeljenja, pa su oni koji podržavaju vladajuću koaliciju obilježeni oznakom „+“ u prvoj koloni, dok su protiv vlasti označeni sa „-“ u drugoj koloni. Na spisku radnika postoje i rubrike u kojima se navodi „ne izlazi“ ili „razgovor“.

Između ostalih, kao agitatori za vladajuću koaliciju, pomenuti su direktori u „Budvanskoj rivijeri“: Vule Tomašević, Minja Šoljaga, Vojo Gregović i Branko Medigović.

NADA	+				
RADOJKA	+				9 a
ĐORDE	+				11
SNEŽANA	+				
MILAN	+		Minja Š		11 ili
ZORAN					
VERA	+				10
DRAGAN	+				a9 a
KSENIJA	+				15 a
STEVO			ne radi više		13 ili a13
PETAR	+				15
DRAGANA	+				17 a
MIROSLAV	+				
MILOVAN			Boško B. SDP??		9
BRANKO	+				
MILANKA			Lana ?		13 a
ANETA	+				15
RADOJE	+				13 a
SANDRA	+				15 a
ZORAN	+				11 a
DRAGE	+		Krsto J.		15 a
LJILJANA	+		Ljubo R. Biserka P.		13
MARKO	+				7 a
OLGA			Krsto ?		15 a
VESNA	+				13 ili a13 ili a15
ZORICA			? Zvezdana T.		4 a
ZORA	+				18 a
NADA			Ljubo R. Vlado D.		7 ili 18 ili a13
SPOMENKA	+				18
NEVENKA	+				11 a13
VOJISLAVKA	+				
ŽELJKO	+				a13
ANDRIJA	+				13

Objavljen je i sličan spisak zaposlenih u J.U. „Muzeji, galerija i biblioteka“ Budva, gdje su kao osobe zadužene za razgovor sa zaposlenima oko opredjeljenja na izborima navedeni predsjednik budvanskog Odbora Demokratske partije socijalista, Boro Lazović, zamjenik direktora Hotelske grupe „Budvanska rivijera“, Ljubomir Rađenović, bivši glavni administrator Opštine Budva, Mihailo Kapisoda i nekadašnji predsjednik Opštine Budva, Rajko Kuljača.

USIĆ	IGORDANA	+				8	
MANOVIĆ	BLAŽO		+				Liberal i glasa na Cetinju
KOVIĆ	LJILJANA	+				13	
MAEGRA	SUNITA						nema pravo glasa
ZEVIC	JOKO	+				13	
BAR	MILKA	+				17	
VOKAPIĆ	LJUBICA	+				10	
VOKAPIĆ	ZORICA	+				15	
STAJIĆ	LJILJANA	+				15	
STOVIĆ	MIRA	+					nema je u obs
JAJČA	IGORDANA	+				17	
IC	RAVNO	+				9-a	
OVIC	TATJANA		+				nema je u obs
SEVIC	OLIVERA		+			13	
MANOVIĆ	MARINA	+				13-a	
IDIĆ	VELIZAR	+				13-a	potpisao liste podrške?
NIĆ	SELMA		+			15	
JOVIĆ	MILICA	+				15	
SULOVIĆ	TATJANA	+				18	
NGOVIĆ	IVAN	+				7	
STOVIĆ	TAMARA	+				10	
KOVIĆ	KATARINA		+			7	
ROVIĆ	DUBRAVKA	+				7	SDP
KOVIĆ	NIVES	+				18	
EZIĆ	TONKA	+				15-a	
OVIC	BORIVOJE		+				glasa na Cetinju
OVIC	GORAN		+			14	
IVODA	MARINA	+					glasa u Tivtu
KOVIĆ	MARINA	+					glasa u Tivtu
ULOVIĆ	RADOVAN	+				7	SDP
KOVIĆ	KATIĆA	+				12	
KOVIĆ	STANKA	+				18	
OVIC	VELJKO						nema pravo glasa
AK	JOVAN						

Zatim je objavljen i sličan spisak zaposlenih u budvanskoj Pošti, Srednjoj školi „Danilo Kiš“ i Javnoj zdravstvenoj ustanovi Dom zdravlja Budva.

Šefovi tih institucija su demantovali navode SNP-a, a Vrhovno državno tužilaštvo je, nakon inicijativa koje im je MANS tim povodom podnio, odgovorilo da su ih prosljedili osnovnim tužiocima na postupanje. Konkretnih rezultata rada tužilaštva nije bilo do zaključenja ovog izvještaja.

Bivši funkcioner Demokratske partije socijalista, Ivo Đurišić, je javno saopštio da je u vremenu kada je bio direktor podgoričkog Doma zdravlja vodio spisak sigurnih glasača za vladajuću partiju. On je istakao da se takvi spiskovi koriste kako bi se vršili pritisci na zaposlene u javnim preduzećima i državnim firmama, te da oni koji ne glasaju za vladajuću partiju zbog toga mogu ostati bez posla.

Studija slučaja 20: Privatne firme i partijske majice

Dva dana prije izbora, rukovodstvo privatnih firmi „Geneks“ i „Bemaks“ otpustilo je nekoliko radnika koji su odbili da nose majice sa crnogorskim grbom na kojoj je pisalo "Montenegro 11". Vladajuća koalicija je na izbornoj listi imala upravo taj broj, a kompanija "Bemaks" je u predizbornom periodu dala više "donacija" - državi⁹⁴. Obje kompanije su u posljednje dvije godine dobijale velike državne tendere za izgradnju infrastrukture.

Vlasnik firme "Geneks" je tvrdio da nije riječ o "predizbornim ili izbornim radnjama", već su majice "dio nove uniforme". On nije htio da za medije komentariše broj 11.

Jedan od radnika je saopštio da ga je rukovodstvo firme pitalo za koga je glasao i ima li člansku kartu DPS-a, a "kada su čuli da nijesam njihov član, samo su rekli - napolje".

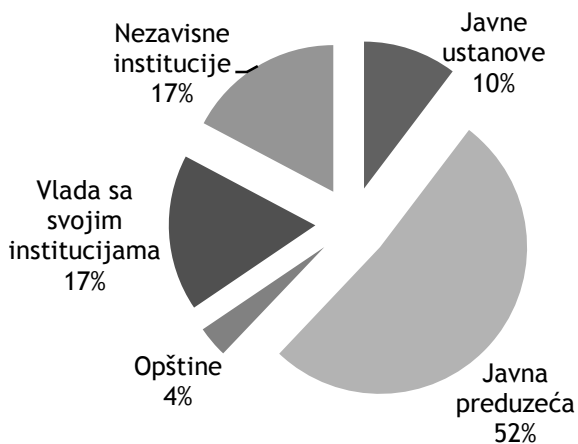
⁹⁴ Detaljnije informacije su date u Poglavlju 5: Donacije privatnih kompanija

9. REKLAMIRANJE

Problem plaćenog reklamiranja u periodu izborne kampanje nije bio tako izražen, osim u slučaju internet portala "Analitika". Neke institucije su se reklamirale shodno dugoročnim ugovorima sa medijima, najčešće lokalnim radio stanicama, koji u vrijeme predizborne kampanje nisu stavljeni van snage.

Zakon o finansiranju političkih partija propisuje zabranu reklamiranja državnih organa i organa lokalne samouprave, javnih preduzeća, javnih ustanova i državnih fondova u periodu od dana raspisivanja izbora do završetka izbornog dana.

Grafik 2: Institucije koje su prijavljene zbog reklamiranja

Praćenjem medija i podnošenjem zahtjeva za pristup informacijama⁹⁵, MANS je utvrdio kršenje zakona i podnio po 36 prijavi i 20 dopuna tih prijavi⁹⁶ koje su se odnosile na 29 institucija⁹⁷. Većina prijava se odnosila na javna preduzeća, zatim Vladu i njene organe, pa nezavisne institucije.

Neke institucije su prijavljene jer su se reklamirale na osnovu ugovora sa medijskim kućama koji se zaključuju na mjesečnom, godišnjem ili kvartalnom nivou, jer ih nisu stavili van snage u predizbornom periodu, i nastavili su da vrše uplate medijima⁹⁸.

Većina institucija je prijavljena po osnovu plaćenog reklamiranja na informativnom portalu „Analitika“ putem banera⁹⁹.

Evidentirano je i reklamiranje nekoliko institucija u dnevnoj štampi, posebno u „Pobjedi“ koja je u većinskom državnom vlasništvu¹⁰⁰. Zabilježen je i slučaj da se jedno javno preduzeće¹⁰¹ reklamiralo na Radiju „Antena M“.

⁹⁵ Institucijama su tražene informacije o: ugovorima za oglašavanje, uplatama medijskim kućama i marketing planovima oglašavanja, a Ministarstvu finansija kopije isplata medijskim kućama iz trezora za sve potrošačke jedinice i to za period od 01. januara do 10. oktobra 2012. godine, kako bi mogli utvrditi trendove.

⁹⁶ Stanje na dan 18.10.2012. godine

⁹⁷ Ukupno 24 institucije su prijavljene jedan put, tri su prijavljene dva puta, dok su dvije institucije prijavljene čak tri puta.

⁹⁸ Prijave su se odnosile na: J.P. Vodovod i kanalizacija - Herceg Novi, Agenciju za elektronske medije, Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, J.P. Komunalne djelatnosti Bar, Agenciju za izgradnju i razvoj Podgorice, Nacionalnu turističku organizaciju Crne Gore i Agencija za investicije i imovinu Opštine Bar.

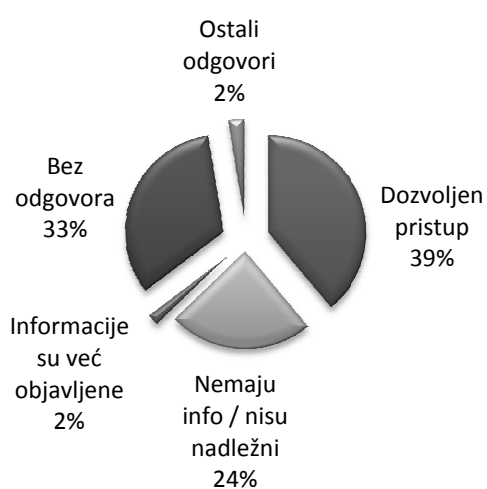
⁹⁹ Po ovom osnovu prijavljene su sledeće institucije: Ministarstvo nauke, Uprava Carina Crne Gore, Crnogorska plovidba, A.D., Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Željeznički prevoz Crne Gore - A.D. Podgorica, Agencija za nadzor osiguranja, A.D. Plantaže 13. jul, A.D. Montecargo - Podgorica, Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, Komisija za hartije od vrijednosti, J.P. Aerodromi Crne Gore, A.D. Luka Bar, Radio-televizija Crne Gore, A.D. Pobjeda, Elektroprivreda Crne Gore A.D. Nikšić, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom, Agencija za elektronske medije, Direkcija za saobraćaj i Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

¹⁰⁰ Ministarstvo prosvjete i sporta, Tržnice i pijace D.O.O. Podgorica, Skupština opštine Bijelo Polje, Javna zdravstvena ustanova Opšta bolnica Bijelo Polje i Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

10. PRISTUP INFORMACIJAMA

Većina institucija je prikrila podatke o trošenju budžetskih sredstava u toku predizborne kampanje kršeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama, pa u mnogim slučajevima nismo mogli utvrditi da li su sredstva poreskih obveznika korišćena u političke svrhe.

MANS je koristeći Zakon o slobodnom pristupu informacijama, podnio preko 1.800 zahtjeva kojima su tražene informacije koje mogu ukazati na to da li je u toku trajanja predizborne kampanje prekršena neka od zabrana propisana Zakonom o finansiranju političkih partija koja se odnosi na potrošnje budžeta, zapošljavanje i reklamiranje. Takođe smo podnosili zahtjeve za informacijama koji su se odnosili na davanje stipendija, kredita, građevinskih i upotrebnih dozvola, te socijalnih davanja koja prevazilaze prosječna davanja prije raspisivanja izbora.

Grafik 3: Odgovori po svim zahtjevima

Institucije su nam dostavile odgovore u 39 % slučajeva, 2 % je već bilo objavljeno na internetu, dok su za svaki četvrti traženi podatak konstatovale da ga nemaju ili da nisu nadležne da ih posjeduju. Iako Zakon o slobodnom pristupu informacijama počiva na načelu hitnosti i propisuje da se na zahtjev za pristup informacijama mora odgovoriti u roku od osam dana, institucije nisu odgovorile na svaki treći podnijeti zahtjev.

Zahtjevi u dva seta, prvo smo tražili podatke koji su se odnosili na period od šest mjeseci prije raspisivanja parlamentarnih izbora i mjesec avgust 2012. godine, kao prvi mjesec u kome se odvijala izborna kampanja¹⁰², a drugim setom smo tražili informacije za period od početka septembra do dana održavanja parlamentarnih izbora.

U slučaju prvog seta zahtjeva, institucije su dozvolile pristup informacijama za manje od polovine od ukupnog broja podnešenih zahtjeva, odnosno u 42% slučajeva, dok je tek 2% traženih informacija objavljeno na internetu. U 28% slučajeva su se proglasile nenadležnima ili nisu imale tražene informacije. Ni dva mjeseca od podnošenja zahtjeva institucije nisu dostavile odgovor na svaki četvrti podnešeni zahtjev, odnosno u 26% slučajeva.

Zahtjevi iz drugog seta su uglavnom ostali bez odgovora nadležnih institucija (40%), iako su rokovi propisani Zakonom o slobodnom pristupu informacijama istekli. Institucije su dozvolile pristup traženim podacima u samo 36% slučajeva, a u 20 % slučajeva su se proglasile nenadležnima ili nisu imale tražene informacije.

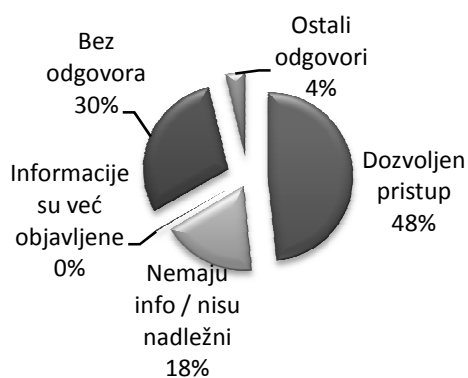
Zbog kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama MANS je podnio preko 200 tužbi Upravnom sudu, a donešeno je samo deset presuda, sve u korist javnosti traženih podataka.

¹⁰¹ Javno preduzeće za upravljanje Morskim dobrom

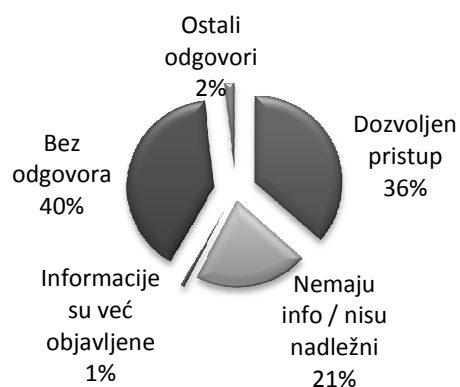
¹⁰² Izbori su raspisani 31. jula 2012. godine

MANS je podnio skoro 350 zahtjeva kojim su traženi finansijski izvještaji, odnosno rashodi najvećih državnih i lokalnih organa u svim crnogorskim opštinama. Dobili smo odgovore na svaki drugi zahtjev, ali nisu svi u formi u kojoj smo ih mogli koristiti za utvrđivanje nezakonitosti vezane za potrošnju budžeta¹⁰³. Na svaki treći zahtjev nismo dobili odgovor, a u 18% slučajeva su rekli da nemaju tražene informacije, iako je njihova zakonska dužnost da ih posjeduju (Grafik 4).

Podnijeli smo preko 1000 zahtjeva kojima su traženi svi oglasi za zapošljavanje na određeno vrijeme i sklopljeni ugovori za zaposlenima prije i nakon raspisivanja izbora. Dobili smo podatke za 36% podnijetih zahtjeva, a najveći broj (40%) je ostao bez odgovora (Grafik 5).

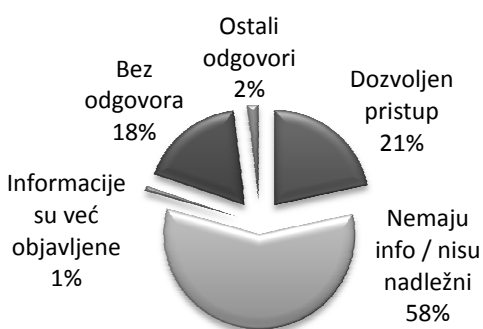
Grafik 4: Odgovori po zahtjevima - potrošnja budžeta

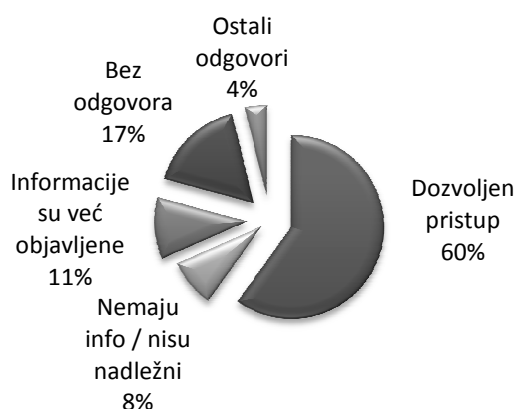
Grafik 5: Odgovori po zahtjevima - zapošljavanje

Istražujući nepravilnosti vezane za reklamiranje u toku izborne kampanje podnijeli smo preko 200 zahtjeva za informacijama. Za više od polovine podnešenih zahtjeva institucije su konstatovale da ne posjeduju tražene podatke, a dostavljena nam je tek svaka peta tražena informacija (Grafik 6).

MANS je pokušao da dođe do podataka o eventualnim pritiscima i pokušajima potkupljivanja tražeći informacije koje se odnose na davanje stipendija, kredita, građevinskih i upotrebnih dozvola te socijalnih davanja koja prevazilaze prosječna davanja prije raspisivanja izbora. Ukupno smo podnijeli 212 zahtjeva za informacijama i dobili podatke u oko 60% slučajeva (Grafik 7).

Grafik 6: Odgovori po zahtjevima - reklamiranje

Grafik 7: Odgovori po zahtjevima - potkupljivanje

¹⁰³ Detaljnije informacije su date u poglavlju 3: Budžetska potrošnja u toku predizborne kampanje

Aneks 1: Budžetska potrošnja u toku predizborne kampanje

Rb.	Institucija	Način dostavljanja podataka	Kršenje zakona ¹⁰⁴
1.	Ministarstvo pravde i ljudskih prava	Po mjesecima	Ne
2.	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	Po mjesecima	Ne
3.	Fond rada	Po mjesecima	Ne
4.	Sudski savjet	Po mjesecima	Ne
5.	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje	Po mjesecima	Ne
6.	Generalni sekretarijat Predsjednika Crne Gore	Po mjesecima	Ne
7.	Skupština Crne Gore	Po mjesecima	Ne
8.	Centar za socijalni rad, Berane (nadležan i za Andrijevicu)	Po mjesecima	Ne
9.	Centar za socijalni rad, Bar (nadležan i za Ulcinj)	Po mjesecima	Ne
10.	Centar za socijalni rad Plav	Po mjesecima	Ne
11.	Centar za socijalni rad Rožaje	Po mjesecima	Ne
12.	Agencija za izgradnju i razvoj Herceg-Novog	Po mjesecima	Ne
13.	Opština Nikšić (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu i finansije Opštine Nikšić)	Po mjesecima	Ne
14.	Opština Berane (informaciju dostavio Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj Opštine Berane)	Po mjesecima	Ne
15.	Opština Plužine (informaciju dostavio Sekretarijat lokalne uprave, služba za privredu, finansije i preduzetništvo Opštine Pluzine)	Po mjesecima	Da
16.	Opština Pljevlje (informaciju dostavio Sekretarijat za finansije Opštine Pljevlja)	Po mjesecima	Da
17.	Opština Tivat (informaciju dostavio Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj Opštine Tivat)	Po mjesecima	Da
18.	Opština Herceg-Novi (informaciju dostavio Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj Opštine Herceg-Novi)	Po mjesecima	Da
19.	Direkcija za saobraćaj, održavanje i izgradnju puteva na području opštine Danilovgrad	Po mjesecima	Da
20.	Sekretarijat za razvoj preduzetništva Glavnog grada Podgorice	Po mjesecima	Da
21.	Opština Kotor (informaciju dostavio Sekretarijat za finansije i privredu Opštine Kotor)	Po mjesecima	Da
22.	Opština Žabljak (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu, finansije, opštu upravu i društvene djelatnosti Opštine Žabljak)	Po mjesecima	Da
23.	Opština Rožaje (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu i finansije Opštine Rožaje)	Po mjesecima	Da
24.	Opština Bijelo Polje (informaciju dostavio Sekretarijat za preduzetništvo i ekonomski razvoj Opštine Bijelo Polje)	Po mjesecima	Da
25.	Ministarstvo unutrašnjih poslova	Po mjesecima (od juna priključena Uprava policije pa je neuporedivo)	Nije moguće utvrditi
26.	Ministarstvo odbrane	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
27.	Glavni Grad Podgorica (informaciju dostavio Sekretarijat za finansije Glavnog Grada Podgorice)	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi

¹⁰⁴ Kršenjem zakona se smatra veća potrošnja u avgustu nego prosjek prethodnih 6 mjeseci

28.	Prijestonica Cetinje (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu, razvoj i finansije Prijestonice Cetinje)	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
29.	Opština Ulcinj (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu i ekonomski razvoj Opštine Ulcinj)	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
30.	Opština Danilovgrad (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu i finansije Opštine Danilovgrad)	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
31.	Opština Bar (informaciju dostavio Sekretarijat za ekonomiju i finansije Opštine Bar)	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
32.	Ministarstvo ekonomije	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
33.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
34.	Ministarstvo zdravlja	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
35.	Ministarstvo za manjinska prava	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
36.	Ministarstvo nauke	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
37.	Investiciono-razvojni Fond Crne Gore	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
38.	Centar za socijalni rad, Herceg Novi	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
39.	Agenciji za izgradnju i razvoj Pljevalja	Sumarno-neuporedivo	Nije moguće utvrditi
40.	Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
41.	Ministarstvo finansija	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
42.	Ministarstvo kulture	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
43.	Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
44.	Tužilački savjet	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
45.	Centar za socijalni rad, Podgorica (nadležan za Danilovgrad, Cetinje i Kolašin)	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
46.	Centar za socijalni rad Nikšić (nadležan i za Šavnik i Plužine)	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
47.	Centar za socijalni rad Pljevlja (nadležan i za žabljak)	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
48.	Agencija za investicije i imovinu Bara	Nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
49.	Direkcija javnih radova	Uplaćeni troškovi ali nisu dostavljene informacije	Nije moguće utvrditi
50.	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	Nisu uplaćeni troškovi	Nije moguće utvrditi
51.	Ministarstvo prosvjete i sporta	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi
52.	Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi
53.	Vrhovni sud	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi

54.	Vlada Crne Gore, Komisija za raspodjelu dijela sredstava budžetske rezerve	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi
55.	Centar za socijalni rad, Bijelo Polje (nadležan i za Mojkovac)	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi
56.	Centar za socijalni rad, Kotor (Nadležan i za Budvu i Tivat)	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi
57.	Agencija za izgradnju i razvoj Podgorice	Ne posjeduju informacije	Nije moguće utvrditi
58.	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	Ne posjeduju informacije u traženoj formi	Nije moguće utvrditi
59.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Ne posjeduju informacije u traženoj formi	Nije moguće utvrditi
60.	Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća	Nisu dostavljeni podaci za jul i avgust	Nije moguće utvrditi
61.	Sluzba za poljoprivredu, puteve i vode Opštine Mojkovac	Nisu dostavljeni podaci za jul	Nije moguće utvrditi
62.	Direkcija za saobraćaj	Za dio informacija dozvoljen uvid, a dio ćemo dobiti poštom	Nije moguće utvrditi
63.	Vrhovno državno tužilaštvo	Odobrili neposredan uvid	Nije moguće utvrditi
64.	Agencija za investicije i izgradnju Berana	Proglasili se nenadležnima	Nije moguće utvrditi
65.	Opština Budva (informaciju dostavio Sekretarijat za privredu i finansije Opštine Budva)	Glavni račun Trezora Opštine Budva je u blokadi	Nije moguće utvrditi

Aneks 2: Oglasi za zapošljavanje

Vrsta institucije	Institucija	Broj oglašanih radnih mjesta
Vlada	Ministarstvo unutrašnjih poslova	7
	Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija	3
	Ministarstvo pravde i ljudskih prava	1
	Ministarstvo ekonomije	2
	Ministarstvo finansija	2
	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	7
	Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore ¹⁰⁵	4
	Uprava carina	12
	Poreska uprava	1
	Uprava za inspeksijske poslove	4
	Uprava policije ¹⁰⁶	2
	Uprava za imovinu	1
	Javne ustanove	JPU Ljubica Popović-Podgorica ¹⁰⁷
JU Osnovna Škola Vlado Milić		1
JU Gimnazija Milo Dobrašinić ¹⁰⁸		1
JU Osnovna Škola Mustafa Pećanin-Rožaje ¹⁰⁹		1
JU Osnovna Škola Bać-Rožaje ¹¹⁰		1
JU Osnovna Škola Marko Miljanov-Bijelo Polje ¹¹¹		1
JU Druga osnovna škola - Budva		1
JU Srednja stručna škola - Rožaje		1
JU OŠ Njegoš - Kotor		1
Univerzitet Crne Gore-Biotehnički institut		2
J.Z.U. Opšta bolnica - Bijelo Polje		5
JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje - Budva		1
JU Ratkovićeve večeri poezije		1
JU OŠ Ivan Vušović - Nikšić		1
JU OŠ Božidar Vuković Podgoričanin		1
JU OŠ Mahmut Lekić iz Podgorice		2
Univerzitet Crne Gore-Fakultet za pomorstvo		5
Univerzitet Crne Gore-Ekonomski fakultet		1
JU Centar za ekotoksikološka ispitivanja		1
J.Z.U. Dom zdravlja Boško Dedejić - Mojkovac ¹¹²		1
Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju ¹¹³	6	
Opštine	Prijestonica Cetinje	1
	Opština Budva	1
	Opština Pljevlja	3
	Opština Tivat	2
	Opština Bijelo Polje	1

¹⁰⁵ Konkurs za pripravnika - dva radna mjesta

¹⁰⁶ Konkurs za pripravnika - dva radna mjesta

¹⁰⁷ Konkurs za pripravnika

¹⁰⁸ Konkurs za pripravnika; Konkurs poništen nakon objavljivanja da je podnošena inicijativa

¹⁰⁹ Konkurs poništen nakon objavljivanja da je podnošena inicijativa

¹¹⁰ Konkurs za pripravnika; Konkurs poništen nakon objavljivanja da je podnošena inicijativa

¹¹¹ Konkurs za pripravnika; Konkurs poništen nakon objavljivanja da je podnošena inicijativa

¹¹² Konkurs za pripravnika

¹¹³ Konkurs za pripravnika - šest radnih mjesta

Javna preduzeća	JP Vodovod i kanalizacija-Ulcinj ¹¹⁴	2
	JP Javno komunalno preduzeće -Cetinje	5
	Željeznička infrastruktura Crne Gore ¹¹⁵	5
	Željeznički prevoz Crne Gore	2
	JP Komunalne djelatnosti - Ulcinj ¹¹⁶	3
	JP Parking servis - Herceg Novi	2
	JP Vodovod i kanalizacija - Cetinje	1
	Agencija za izgradnju i razvoj Ulcinja ¹¹⁷	2
Sudovi	Osnovni sud Bijelo Polje	3
	Osnovni sud Cetinje ¹¹⁸	1
	Apelacioni sud	1
Nezavisne institucije	Komisija za sprečavanje sukoba interesa ¹¹⁹	1
	Revizorsko tijelo	1
	Agencija za zaštitu životne sredine ¹²⁰	4
Ukupno		123

¹¹⁴ Konkurs za pripravnika - jedno radno mjesto

¹¹⁵ Konkurs za pripravnika - dva radna mjesta

¹¹⁶ Konkurs za pripravnika - dva radna mjesta

¹¹⁷ Konkurs za pripravnika - dva radna mjesta

¹¹⁸ Konkurs za pripravnika

¹¹⁹ Konkurs za pripravnika

¹²⁰ Konkurs za pripravnika - jedno radno mjesto